

**Regionální funkce
knihoven 2025**

Výroční zpráva

o plnění regionálních
funkcí krajských knihoven
na území ČR za rok 2025

Úvod	3	5.7	Doporučené dokumenty pro další studium	30
1 Podmínky fungování programu regionálních funkcí (RF)	4	6	Celkové hodnocení	31
1.1 Cíle regionálních funkcí knihoven	4	7	Statistický výkaz o výkonu RF v rámci České republiky	31
2 Hlavní závěry programu regionálních funkcí v roce 2025	5	7.1	Věcné plnění výkonu RF	31
2.1 Finanční zajištění výkonu RF	5	7.2	Finanční plnění výkonu RF z dotace na výkon RF	32
2.2 Personální zajištění výkonu RF	6	7.3	Financování RF z jiných zdrojů	32
2.3 Plnění výkonu regionálních funkcí	6	8	Grafy	33
3 Financování regionálních funkcí	7	8.1	Financování regionálních funkcí	33
3.1 Finanční náklady na výměnný fond (VF)	10	8.2	Podmínky fungování regionálních funkcí	35
3.2 Mzdové náklady	12	8.3	Poradenská a konzultační činnost	37
4 Podmínky fungování programu regionálních funkcí	12	8.4	Statistika knihovnických činností	38
4.1 Obsluhované knihovny	12	8.5	Vzdělávání, semináře, porady	39
4.2 Personální zajištění	13	8.6	Výměnný fond	42
4.3 Doprava v rámci výkonu regionálních funkcí	13	8.7	Cirkulační výměnné soubory	43
5 Plnění výkonu regionálních funkcí	13	8.8	Revize a aktualizace knihovního fondu	44
5.1 Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor	14	8.9	Nákup vlastního fondu z prostředků obcí	45
5.1.1 Metodické návštěvy	15	8.10	Zpracování knihovního fondu nakoupeného z prostředků obcí	46
5.1.2 Statistika knihovnických činností	16	8.11	Servis automatizovaného knihovního systému	47
5.2 Vzdělávání knihovníků, semináře, porady	18	9	Seznam zkratk	48
5.2.1 Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit	20			
5.2.2 Vzdělávání metodiků pověřených knihoven	22			
5.2.3 Vzdělávání knihovníků obsluhovaných knihoven	22			
5.3 Porady	22			
5.4 Tvorba výměnných knihovních fondů (VF), jejich distribuce a cirkulace, správa, revize a aktualizace	23			
5.4.1 Budování výměnného fondu (VF)	23			
5.4.2 Cirkulace výměnného fondu	25			
5.4.3 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů (KF)	26			
5.5 Nákup a zpracování knihovních fondů (KF) z prostředků provozovatele knihovny (obce), jejich distribuce	27			
5.5.1 Nákup knihovních fondů z prostředků obcí	27			
5.5.2 Zpracování knihovních fondů z prostředků obcí	28			
5.6 Servis automatizovaného knihovního systému (AKS)	29			

Dle zákona ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) Národní knihovna České republiky zabezpečuje celostátní koordinaci regionálních funkcí a vyhodnocuje jejich plnění. V jednotlivých krajích plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven (knihovny pověřené výkonem RF) v kraji krajská knihovna. Smlouva o přenesení regionálních funkcí na vybrané základní knihovny musí mít písemnou formu. Plnění regionálních funkcí a jeho koordinaci zajišťuje kraj z peněžních prostředků svého rozpočtu¹.

Tato zpráva je zpracována v souladu s Metodickým pokynem Ministerstva kultury ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území ČR. Základním informačním zdrojem pro výroční zprávu jsou výroční zprávy a statistické výkazy o výkonu regionálních funkcí v roce 2025 jednotlivých krajských knihoven.

1 Knihovní zákon, dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-257?text=knihovn%C3%AD+z%C3%A1kon>

1 Podmínky fungování programu regionálních funkcí

K základním pilířům rozvoje knihovnictví patří již přes dvacet let **program regionální funkce knihoven**². Regionálními funkcemi (RF) se dle § 2 písm. h) zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon³) rozumí služba zaručující všem občanům dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky, která přispívá k vyrovnaní rozdílů v kvalitě těchto služeb obyvatelům měst a malých obcí.

Regionální funkce knihoven jsou souborem podpůrných služeb, jež poskytují krajské knihovny ve spolupráci s většími městskými knihovnami v kraji, tzv. pověřenými knihovnami. Služby jsou poskytovány menším městským, a především obecním knihovnám v příslušném kraji. V počátcích podpory regionálních funkcí knihoven byly dotace na jejich výkon poskytovány centrálně Ministerstvem kultury ČR.⁴ V souladu s novelou zákona o rozpočtovém určení daní přešla odpovědnost za jejich výkon a financování od roku 2005 na kraje. Počínaje tímto rokem až do současnosti jsou dotace na výkon regionálních funkcí knihoven zajišťovány z rozpočtů krajů. Koordinace regionálních funkcí jednotlivými kraji také vyplývá z knihovního zákona.

Předmětem výkonu regionálních funkcí je systematická odborná teoretická i praktická podpora celého systému veřejných knihoven. Vedle legislativních materiálů, jimiž jsou knihovní zákon a další návazné a související předpisy, vydává Ministerstvo kultury ČR⁵ ve spolupráci s Knihovnickým institutem Národní knihovny ČR (KI NK) metodické pokyny, koncepce a další materiály, které blíže specifikují program regionálních funkcí a další činnosti knihoven.⁶

Program podpory výkonu regionálních funkcí knihoven je od svého počátku koordinován Národní knihovnou ČR prostřednictvím Knihovnického institutu (Referátem pro analýzu a koordinaci VKIS). KI NK jako centrum systému knihoven vykonává koordinační, odborné, informační, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti. V jejich rámci celostátně metodicky řídí výkon RF a vyhodnocuje jeho plnění. Regionální funkce knihoven uskutečňuje ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR (SDRUK), a to Sekcí pro regionální funkce. Sekce ve spolupráci s KI NK pořádá kromě porad celostátní seminář ve dvouletých intervalech.⁷ Stejnou měrou napomáhá výkonu RF také Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP), a to Sekcí veřejných knihoven, pořádáním odborných workshopů, seminářů a dalších vzdělávacích akcí⁸.

Vlastní koordinace činností, které se vážou k výkonu regionálních funkcí, je realizována nejen poradami, ale také individuálními konzultacemi, semináři, aktivní účastí pracovníků KI NK na poradách a vzdělávacích akcích knihoven, vydáváním metodik, a v neposlední řadě i širokým spektrem informací průběžně zveřejňovaných na webové stránce Informace pro knihovny⁹.

Výkon RF na území České republiky kromě KI NK realizuje čtrnáct krajských knihoven za spolupráce 86 pověřených knihoven¹⁰.

Adresář metodických oddělení krajských knihoven a knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí je vystaven na webové stránce Informace pro knihovny, včetně kontaktů na jednotlivá pracoviště.¹¹

1.1 Cíle regionálních funkcí knihoven

1. Zajištění dostupnosti a rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky v souladu s celostátní koncepcí rozvoje knihoven¹².
2. Vyrovnaní rozdílů v úrovni poskytování veřejných

knihovnických a informačních služeb obyvatelům měst a malých obcí s přihlédnutím k jejich specifikům.

3. Zajištění kvality a kontinuity veřejných knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů a v souladu s Metodickým pokynem Ministerstva kultury ČR k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky (dále Standard veřejných knihovnických a informačních služeb)¹³.
4. Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji.
5. Účelná dělba práce a koordinace odborných činností v kraji.
6. Efektivní využití veřejných finančních prostředků.
7. Garance průběžné aktualizace knihovního fondu knihoven provozovaných obcemi.¹⁴
8. Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu.
9. Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání).¹⁵

Pro zajištění rovnoměrného výkonu regionálních funkcí v systému knihoven¹⁶ je stanoven standard jednotlivých druhů služeb, jimiž jsou regionální funkce naplňovány. Standard upravuje kvalitativní a kvantitativní parametry výkonu těchto služeb. Při jeho aplikaci se přihlíží ke konkrétním podmínkám a specifikům jednotlivých krajů a jejich regionů.

Standard představuje soubor nároků na způsob a úroveň poskytování služeb, jimiž jsou naplňovány regionální funkce krajskými a pověřenými knihovnami:

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické

návštěvy, plány, rozbor.

2. Statistika knihovnických činností.
3. Vzdělávání knihovníků, semináře a porady.
4. Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit.
5. Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace.
6. Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů.
7. Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce.
8. Servis automatizovaného knihovního systému využívaného pro výkon regionálních funkcí.

2 Hlavní závěry programu regionálních funkcí v roce 2025

Výkon regionálních funkcí (RF) knihoven se řídí knihovním zákonem¹⁷ a Metodickým pokynem Ministerstva kultury ČR pro výkon RF¹⁸. Program podpory veřejným knihovnám nepřetržitě funguje od roku 2002. V kompetenci jednotlivých krajů je od roku 2005.

2.1 Finanční zajištění výkonu RF

Financování výkonu RF je v kompetenci jednotlivých krajů. Regionální funkce knihoven jsou finančně podporovány nejen kraji, ale také mnohými obcemi a grantovými programy Ministerstva kultury ČR¹⁹.

Rok 2025 byl s ohledem na financování pozitivní. Celková krajská dotace byla ve výši 195 893 453 Kč. Přestože se financování RF v rámci celé ČR postupně zlepšuje, stále jsou kraje, které se musí vyrovnávat s dlouhodobým podfinancováním. To způsobuje nerovnosti v rozsahu a kvalitě služeb poskytovaných veřejným knihovnám v rámci České republiky²⁰. Částka na jednoho obyvatele na výkon regionálních funkcí

2 ŠEDÁ, Marie. Regionální funkce knihoven – 20 let poté. In: 20. výročí knihovního zákona. Praha: Národní knihovna České republiky, 2022, 27–50. ISBN 978-80-7050-765-0.

3 Zákon 257/2001 Sb. ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Dostupné z: <https://bit.ly/2APPmYN>

4 Od roku 2002 do roku 2004 včetně.

5 Dostupné z: <https://mkcr.cz>

6 Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/metodiky-a-koncepce-cs-345>

7 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/celostatni-seminare-regionalni-funkce-knihoven>

8 Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce/sekce-verejnych-knihoven>

9 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/homepage-ipk>

10 V některých krajích funkci pověřené knihovny vykonávají i krajské knihovny s městskou funkcí, tím celkový počet pověřených knihoven dosahuje počtu 95.

11 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/adresar-metodickych-oddeleni-krajskych-a-poverenych-knihoven>

12 Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/koncepce-rozvoje-2021-2027/koncepce-rozvoje-knihoven-2021-2027/at_download/file

13 Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky; dostupné z: <https://bit.ly/2UrobKE>

14 Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2017. 20 stran. ISBN 978-80-7050-689-9; dostupné z: [tmp29C9.tmp \(nkp.cz\)](https://ipk.nkp.cz/docs/koncepce_CZV_20212027.pdf)

15 Koncepce celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven (2022–2027); dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/Koncepce_CZV_20212027.pdf/

16 Pokud je použit termín „knihovna“, vztahuje se toto označení na všechny knihovny evidované u MK ČR podle zákona č. 257/2001 Sb.

17 Zákon č. 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In: Sbírka zákonů České republiky. 2001, částka 98. Dostupné také z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provade-ci-prepisy/Zakon257.htm

18 Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Ministerstvo kultury České republiky [online]. Praha: MK ČR, 2019 [cit. 2020-3-18]. Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/2019_metodicky_pokyn_mk_rf-11474.pdf

19 Jde zejména o dotační program VISK 3, Knihovna 21. století nebo program Česká knihovna.

20 Jedním z cílů Metodického pokynu MK k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území ČR, je „vyrovnaní rozdílů v úrovni poskytování VKIS obyvatelům měst a malých obcí s přihlédnutím k jejich specifikům“ a dále „odstraňování nežádoucích diferenciací v úrovni poskytování VKIS mezi jednotlivými regiony a kraji“.

v jednotlivých krajích je velmi rozdílná, pohybuje se v rozmezí 14–31 Kč.²¹

2.2 Personální zajištění výkonu RF

Činnost krajských a regionálních metodických center je zajišťována odbornými pracovníky (metodici + další pracovníci). Situace v jednotlivých krajích se výrazně liší. Zatímco v Moravskoslezském kraji je stanoven standard pracovního úvazku na jednu obsluhovanou knihovnu, v ostatních krajích tato problematika není ošetřena. Tradičně nejvyšší počet obsluhovaných knihoven na jednoho odborného pracovníka je v kraji Pardubickém (53), Plzeňském (34) a v Kraji Vysočina (35). V závislosti na tom jsou některé činnosti vykonávány v omezené míře.

Personální zajištění výkonu regionálních funkcí je dlouhodobým problémem. Otázkami kvalifikace a celoživotního vzdělávání pracovní pozice metodik, se zabývá Národní soustava kvalifikací, a to pod kódem 72-020-R *Samostatný knihovník metodik*²². V tomto standardu jsou podrobně popsány znalosti a dovednosti, které by měl knihovník na pozici metodika znát.

K velkému poklesu pracovních úvazků došlo po roce 2005 (převod RF ze státu na kraje) v kraji Středočeském, Jihočeském, Jihomoravském a v kraji Hl. m. Praha. Tato personální poddimenzovanost se postupně narovnává. Vyrovnané počty si zachoval kraj Moravskoslezský, Zlínský a Královéhradecký.

Počet všech pracovníků, kteří v roce 2025 zajišťovali služby v rámci RF, činil 227,4 pracovního úvazku. To je o 42 pracovních úvazků méně než v roce 2005.

2.3 Plnění výkonu regionálních funkcí

Poradenská a konzultační činnost je velmi účinnou a důležitou službou, která zásadně ovlivňuje úroveň a dostupnost služeb VKIS. Z osmi standardizovaných služeb je jednou z nejvyhledávanějších. O konzultace projevují zájem nejen všechny typy základních knihoven, ale také zřizovatelé/provozovatelé knihoven. Poradenská a konzultační činnost se od roku 2020 výrazně proměnila, kromě standardně využívané telefonní a e-mailové, přibyla online komunikace prostřednictvím různých videokonferenčních nástrojů.

V roce 2025 bylo poskytnuto obsluhovaným knihovnám celkem 30 061 konzultací a metodických návštěv.

Zajištění celoživotního vzdělávání knihovníků. Jedním ze základních předpokladů, aby knihovna dobře plnila svou funkci, je kvalifikovaný knihovník. Pracovníci knihoven musí být kvalifikovanými specialisty, kteří jsou schopni podporovat uživatele využívající služeb knihovny. Všechny uvedené faktory kladou značný důraz na organizaci i náplň nejen formálního, ale i celoživotního vzdělávání zaměstnanců knihoven. Od roku 2020 se oblast vzdělávání proměnila. Je patrný přechod od akcí typu face-to-face (osobní účast) k akcím hybridním a virtuálním. Jednotlivé kraje na svých akcích vítají i účastníky z jiných krajů. Ti si vzdělávání vybírají z nabídky podle své potřeby, „atraktivnosti“ tématu i podle svých časových možností. V roce 2025 bylo v rámci regionálních funkcí realizováno 735 vzdělávacích aktivit v časové dotaci 4 006 hodin, kterých se účastnilo 9 065 účastníků. Služby vzdělávání pracovníků knihoven využilo 64 % ze všech obsluhovaných knihoven.

Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit je relativně nová služba, která byla nadefinována v aktualizovaném Metodickém pokynu pro výkon RF v roce 2019²³. Cílem služby je podpora transformace knihoven na informační, vzdělávací, kulturní a komunitní centra obcí. V roce 2025 bylo realizováno 255 vzdělávacích akcí na podporu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit, kterých se účastnilo 3 707 knihovníků. Pokud jde o praktickou podporu, v roce 2025 proběhlo 712 akcí, touto službou bylo obslouženo 413 knihoven. Praktickou pomoc knihovnám nejčastěji poskytovaly knihovny v Ústeckém, Moravskoslezském, Jihomoravském a Zlínském kraji.

Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce. Budování VF je stěžejní služba, která je nejen velmi žádaná, ale také ekonomicky velmi výhodná. Tím, že výměnný fond cirkuluje v jednotlivých obsluhovaných knihovnách, je jeho budování a využívání efektivní. Financování je vícezdrojové, vedle hlavního zdroje z krajských dotací jsou podstatné i příspěvky obcí, které tvořily v roce 2025 12 % (5 942 173 Kč) z celkových nákladů vynaložených na tuto službu.

Cirkulační výměnné soubory. Budování výměnného fondu (VF) je důležitou částí výkonu RF. V roce 2025 využilo tuto službu 86 % všech obsluhovaných knihoven. Služba je závislá na budování kvalitních VF. Velkému zájmu uživatelů v malých knihovnách se těší i zvukové knihy, periodika s dlouhodobější aktuálností, ALBI knihy a tužky, tematické kufříky pro děti, edukační pomůcky a společenské hry.

Pomoc při revizích a aktualizacích knihovních fondů nabývá stále většího významu i s ohledem na zavádění automatizovaných knihovních systémů (AKS) v obecních (neprofesionálních²⁴) knihovnách. V roce 2025 byla provedena revize v 694 knihovnách, aktualizace knihovních fondů proběhla ve 462 knihovnách.

Obsluhované knihovny využívají možnosti nechat si nakoupit a odborně zpracovat své vlastní knihovní fondy. Každý rok obce průměrně ze svých rozpočtů uvolní celkem 15 000 000 Kč na nákup vlastních fondů. V roce 2025 krajské nebo pověřené knihovny nakoupily knihovní fond pro 836 knihoven a zpracovávaly vlastní knihovní fondy 1 445 knihoven.

Servis automatizovaných knihovních systémů (AKS) je dynamicky se rozvíjející služba. Hlavním důvodem je systematické zavádění AKS do malých knihoven především díky podpoře Ministerstva kultury v dotačním podprogramu VISK 3. V roce 2025 využilo tuto službu 50 % obsluhovaných knihoven. Aby služba byla i nadále ekonomicky výhodná, je nutné postupovat v jednotlivých regionech jednotně a využívat regionálních automatizovaných knihovních systémů.

3 Financování regionálních funkcí

Regionální funkce (RF) jsou zajišťovány formou dotací jednotlivých krajů krajským knihovnám. Způsob rozdělení financí obecně určuje/doporučuje Metodický pokyn MK ČR v článku 8 – **Zásady pro rozdělení finančních prostředků na výkon RF knihoven.** Praxe v jednotlivých krajských knihovnách je mnohdy odlišná, způsoby poskytování a rozdělování dotací jsou součástí jednotlivých koncepcí krajských knihoven k výkonu regionálních funkcí.

V jednotlivých krajích plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven (knihovny pověřené výkonem RF) krajská knihovna²⁵. **Povinností krajů je zajistit z finančních prostředků svých rozpočtů plnění regionálních funkcí, přičemž finanční prostředky přešly na kraje k 1. 1. 2005 novelou zákona o rozpočtovém určení daní²⁶, a to i s uvedením konkrétní výše peněžní částky pro každý kraj.** Na rozhodnutí kraje bylo, jakou finanční částku převede na příslušnou krajskou knihovnu. Od tohoto data je zcela na krajských zastupitelstvech, jak podpoří fungování RF v kraji.

V roce 2025 byly z krajských rozpočtů poskytnuty dotace ve výši **196 mil. Kč**, to je oproti předchozímu roku navýšení o 8 mil. Kč. Ve většině krajů došlo k navýšení dotace na výkon regionálních funkcí. Nejvýraznější meziroční nárůst zaznamenal Jihomoravský kraj (+1,5 mil. Kč), následovaný Středočeským krajem (+1,1 mil. Kč) a Jihočeským krajem (+1 mil. Kč) viz (tabulka č. 1).

→ Vývoj financování RF z krajských dotací v jednotlivých krajích v mil. Kč r. 2005, 2024, 2025

Kraj	r. 2005	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	2,9	2,6	2,9
Středočeský	19,3	19,1	20,2
Jihočeský	11,8	19,0	20,0
Plzeňský	8,6	9,5	10,3
Karlovarský	3,7	6,9	7,0
Ústecký	10,2	17,7	17,6
Liberecký	5,3	8,6	9,1
Královéhradecký	8,8	10,5	10,8
Pardubický	8,2	8,5	8,5
Kraj Vysočina	10,2	13,6	14,0
Jihomoravský	13,6	18,0	19,5
Olomoucký	9,9	14,1	15,2
Zlínský	8,6	16,3	17,2
Moravskoslezský	12,6	23,6	23,6
Celkem	133,5	188,0	195,9

Tabulka 1

21 Například: kraj Středočeský = 13,80 Kč, Jihomoravský = 15,90 Kč, Zlínský = 29,70 Kč, Jihočeský = 30,60 Kč.

22 Dostupné z: https://www.narodnikvalifikace.cz/kvalifikace-1134-Samostatny_knihovnik_metodik_samostatna_knihovnice_metodicka

23 Před rokem 2019 byla podpora vzdělávacích a kulturních aktivit součástí metodického poradenství.

24 Neprofesionální knihovna je základní knihovna provozovaná obcí s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně.

25 Funkci krajské knihovny plní v Jihomoravském kraji Moravská zemská knihovna v Brně, zřizovaná Ministerstvem kultury a na území hlavního města Prahy Městská knihovna v Praze, zřizovaná hlavním městem Prahou.

26 Zákon č. 1/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony. Částka 1 Sbírky zákonů 2005. str. 1–6.

→ Financování RF z krajských dotací v krajích v přepočtu na jednoho obyvatele r. 2025

Kraj	Počet obyvatel ²⁷	Krajská dotace	Kč/1 obyvatel
Hl. m. Praha	1 397 880	2 921 681	2,1 ²⁸
Středočeský	1 466 215	20 236 072	13,8
Jihočeský	653 227	20 000 000	30,6
Plzeňský	614 640	10 300 000	16,8
Karlovarský	293 195	6 993 000	23,9
Ústecký	808 356	17 562 000	21,7
Liberecký	449 494	9 058 330	20,2
Královéhradecký	555 923	10 784 370	19,4
Pardubický	530 469	8 500 000	16,0
Kraj Vysočina	517 647	14 034 000	27,1
Jihomoravský	1 229 343	19 500 000	15,9
Olomoucký	631 500	15 181 000	24,0
Zlínský	578 998	17 223 000	29,7
Moravskoslezský	1 182 613	23 600 000	20,0
Ø ČR	10 909 500	195 893 453	18,0

Tabulka 2

Financování RF v krajích je stále velmi nerovnoměrné, což ovlivňuje především kvalitu poskytovaných služeb. Tabulka č. 2 ukazuje krajské dotace na výkon RF v jednotlivých krajích v přepočtu na jednoho obyvatele. Nejméně finančních prostředků mají v krajích Středočeském, Plzeňském, Pardubickém a Jihomoravském, kde se částka na jednoho obyvatele pohybuje v rozmezí 13,80–16,80 Kč. Při hodnocení je ale důležité připomenout, že Středočeský a Jihomoravský kraj jsou dva nejlidnatější kraje v ČR. Protikladem jsou kraje jako Jihočeský, Kraj Vysočina nebo Zlínský, kde se částka na jednoho obyvatele pohybuje v rozmezí 27,10–30,60 Kč. Výhledově může být tento fakt příčinou snížení kvality a udržitelnosti některých služeb. **Pro kvalitní fungování RF je klíčové stabilní a přiměřené financování.**

→ Financování RF z krajských dotací v krajích v přepočtu na obsluhovanou knihovnu r. 2025

Kraj	Počet obsluhovaných knihoven	Krajská dotace	Kč/1 obsluhovaná k.
Hl. m. Praha	40	2 921 681	73 042
Středočeský	776	20 236 072	26 077
Jihočeský	576	20 000 000	34 722
Plzeňský	477	10 300 000	21 593
Karlovarský	113	6 993 000	61 885
Ústecký	327	17 562 000	53 706

27 Český statistický úřad – počet obyvatel v obcích k 1.1.2025: <https://csu.gov.cz/produkty/pocet-obyvatel-v-obcich-rlm0s92pwn>

28 Městská knihovna v Praze, která je pověřena výkonem RF v kraji Hlavní město Praha, poskytuje služby jen 40 knihovnám. Ostatní knihovny jsou pobočkami Městské knihovny v Praze. Proto se částka na jednoho obyvatele jeví jako velmi nízká.

29 Český statistický úřad: <https://csu.gov.cz/pak/prumerna-rocni-mira-inflace-v-cr-v-roce-2025-byla-25>

Liberecký	204	9 058 330	44 404
Královéhradecký	375	10 784 370	28 758
Pardubický	419	8 500 000	20 286
Kraj Vysočina	601	14 034 000	23 351
Jihomoravský	677	19 500 000	28 804
Olomoucký	470	15 181 000	32 300
Zlínský	380	17 223 000	45 324
Moravsko-slezský	377	23 600 000	62 599
Celkem	5 812	195 893 453	33 705

Tabulka 3

Tabulka č. 3 ukazuje krajské dotace na výkon RF v jednotlivých krajích v přepočtu na jednu obsluhovanou knihovnu. Nejméně finančních prostředků na jednu obsluhovanou knihovnu mají kraje Pardubický, Plzeňský a Kraj Vysočina, kde se částky na jednu obsluhovanou knihovnu pohybují mezi 20 300–23 400 Kč. Naopak nejlépe jsou na tom kraje Moravskoslezský, Karlovarský a Hlavní město Praha, kde se částky pohybují v rozmezí 62 600–73 000 Kč. Tento ukazatel je nutné posuzovat podle počtu obsluhovaných knihoven v rámci kraje.

V posledních letech byl problematický také vliv inflace na krajské dotace. Ideálním řešením je začlenit do smluvních či koncepčních materiálů klauzuli o každoročním zvyšování částky na RF v důsledku inflace a valorizace platů. Dle ČSÚ dosáhla v roce 2025 průměrná roční míra inflace 2,5 %²⁹.

Rok 2025 byl s ohledem na financování pozitivní. Celková finanční dotace na výkon RF činila 215 056 978 Kč. To je ve srovnání s rokem 2024 navýšení o 10 678 411 Kč (tabulka č. 4). Kromě krajské dotace, která představuje stěžejní část, jsou v menším měřítku RF dotovány i z jiných zdrojů, především z rozpočtů krajských knihoven a jiných grantových programů jednotlivých krajů.

→ Celková finanční dotace krajů na výkon RF r. 2024, 2025

Finanční zdroje	r. 2024	r. 2025
Krajská dotace na RF	188 027 868	195 893 453
Jiné zdroje (vlastní)	10 668 548	11 568 444
Z jiných grantových programů kraje	5 682 150	7 595 082
Celkem	204 378 567	215 056 978

Tabulka 4

Jiné grantové programy krajů jsou určeny na různé akce. Jsme velmi rádi, že kraje podporují vzdělávací projekt pro rodiče/rodiny a předškolní děti: **Bookstart – S knížkou do života**³⁰. Jedná se o celosvětový program podpory přečtenářské gramotnosti a čtenářství v rodinách. Díky podpoře krajů rodiče s malými dětmi obdrží prostřednictvím knihovny zdarma balíček s kvalitní dětskou knížkou a informačními materiály³¹. Některé kraje jako například Královéhradecký a Středočeský finančně přispívají také na honoráře pro lektory vzdělávacích aktivit spojených s tímto projektem. Tím výrazně zkvalitňují celý projekt, který tak získává přesah i do komplexní pomoci rodičům při výchově a rozvoji dětí. V knihovnách vznikají komunity/skupiny dětí a rodičů při pravidelných společných aktivitách jejichž cílem je:

- vytvářet pozitivní vztah ke knihám a čtení, který může dítě provázet celým životem,
- podporovat rozvoj jazykových dovedností, vnímání a dětské fantazie,
- povzbuzovat rodiče, aby četli dětem od nejútlejšího věku a chápali, že existuje přímá vazba mezi čtením a vzděláváním,
- nabídnout tipy a rady pro společné čtení a orientovat rodiče v nabídce dobré literatury pro děti,
- nabídnout zajímavý program a prostor pro sdílení a rozšířit tak služby knihovny pro nejmladší děti.

Jednotlivé kraje tímto způsobem přímo oslovují rodiny a tím ovlivňují rodinnou soudržnost, mezigenerační propojení, pomáhají rodinám se specifickými potřebami a celkově podporují rodiny ve svém regionu. Do podpory této prorodinné politiky se zapojily kraje: Středočeský, Královéhradecký, Moravskoslezský, Karlovarský, Plzeňský, Zlínský, Olomoucký a Liberecký. Počty knihoven zapojených do projektu v jednotlivých krajích ukazuje tabulka č. 5.

→ Počet zapojených knihoven do Bookstart v r. 2025

Kraj	Počet zapojených knihoven
Hl. m. Praha	8
Středočeský	66
Jihočeský	34
Plzeňský	20
Karlovarský	16
Ústecký	19
Liberecký	26
Královéhradecký	74

30 Bookstart – S knížkou do života, dostupné z: <https://www.skizkouodzivota.cz/>

31 Sady S knížkou do života, dostupné z: <https://www.skizkouodzivota.cz/sady-s-knizkou-do-zivota/>

Pardubický	20
Kraj Vysočina	21
Jihomoravský	38
Olomoucký	22
Zlínský	78
Moravskoslezský	80
Celkem	522

Tabulka 5

Jihomoravský kraj podpořil již 8. ročník dotačního titulu Obecní knihovny pro obce do 3 000 obyvatel, vyhlašovaný v rámci dotačního programu Podpora rozvoje venkova Jihomoravského kraje. V roce 2025 bylo schváleno všech 60 podaných žádostí ve výši 2 452 000,- Kč a druhým projektem, který podpořil Jihomoravský kraj ve výši 250 000 Kč je projekt podpory čtenářství Jižní Morava čte. Ve **Středočeském kraji** byla knihovnám poskytnuta dotace téměř 2,5 mil. Kč. Z toho 2 000 000 Kč na dotační titul Základní knihovna – vybavenost (například na nákup regálů, stolů, židlí k počítačům, dataprojektorů, pláten apod.) a 497 082 Kč na podporu projektu Bookstart. **Plzeňský kraj** každý rok připravuje pro knihovny další podporu ve formě grantu na nákup knihovního fondu, v roce 2025 to bylo 1 140 000 Kč (tabulka č. 6).

→ Další finanční podpora knihoven z krajských rozpočtů (mimo krajskou dotaci na RF) v r. 2025

Kraj	Granty pouze knihovnám	Granty nejen knihovnám	Celkem
Hl. m. Praha	0	0	0
Středočeský	2 497 082	70 000	2 567 082
Jihočeský	0	0	0
Plzeňský	1 140 000	138 000	1 278 000
Karlovarský	0	0	0
Ústecký	0	0	0
Liberecký	0	0	0
Královéhradecký	0	0	0
Pardubický	100 000	0	100 000
Kraj Vysočina	0	0	0
Jihomoravský	2 702 000	0	2 702 000
Olomoucký	0	588 000	588 000
Zlínský	0	260 000	260 000
Moravskoslezský	0	100 000	100 000
Celkem	6 439 082	1 156 000	7 595 082

Tabulka 6

Důležitou skutečnost představuje praxe, kdy některé krajské knihovny dostávají peníze na výkon krajské funkce v rámci RF přímo do svého rozpočtu. Například v kraji Královéhradeckém, Pardubickém a Plzeňském. Některé krajské knihovny (Středočeský a Ústecký kraj)

dofinancovávají výkon RF z vlastních zdrojů, a to jak v oblasti mezd, tak například při nákupu knihovního fondu (tabulka č. 7, Jiné zdroje). Proto se tyto finanční prostředky neobjevují v souhrnu částky z krajských dotací na výkon RF.

Finanční prostředky na výkon RF se do pověřených knihoven dostávají buď přímo z krajského úřadu (prostřednictvím smluv mezi daným krajem a pověřenými knihovnami) nebo od krajských knihoven, kterým finanční prostředky zasílá příslušný krajský úřad.

→ Všechny finanční zdroje na výkon RF za r. 2025 v jednotlivých krajích (v Kč)

Kraj	Krajská dotace	Jiné zdroje	Z jiných grantových programů kraje	Příspěvky obcí na VF	Celkem
Hl. m. Praha	2 921 681	0	0	0	2 921 681
Středočeský	20 236 072	1 044 626	2 567 082	374 700	24 222 480
Jihočeský	20 000 000	247 580	0	42 000	20 289 580
Plzeňský	10 300 000	1 396 207	1 278 000	318 196	13 292 403
Karlovarský	6 993 000	0	0	629 920	7 622 920
Ústecký	17 562 000	1 342 587	0	553 606	19 458 193
Liberecký	9 058 330	764	0	0	9 059 094
Královéhradecký	10 784 370	3 268 646	0	1 515 350	15 568 366
Pardubický	8 500 000	3 314 512	100 000	820 899	12 735 411
Kraj Vysočina	14 034 000	127 982	0	165 500	14 327 482
Jihomoravský	19 500 000	51 344	2 702 000	0	22 253 344
Olomoucký	15 181 000	313 566	588 000	879 983	16 962 549
Zlínský	17 223 000	0	260 000	0	17 483 000
Moravskoslezský	23 600 000	460 629	100 000	642 019	24 802 648
Celkem	195 893 453	11 568 444	7 595 082	5 942 173	220 999 152

Tabulka 7

Struktura čerpání finančních prostředků přidělených z krajských rozpočtů na výkon regionálních funkcí představuje důležitý ukazatel efektivity jejich využívání. Velká pozornost je věnována částkám na platy pracovníků RF a budování výměnného fondu (VF). Od jejich výše se odvíjí i další funkčnost (kvalita) služeb RF. Ve snaze o efektivní vynakládání krajských dotací jsou stanovovány horní limity, či povinně dosažitelná procenta pro vynakládání prostředků na doplňování VF nebo na mzdy. Procentuální vyjádření těchto dvou stěžejních položek je sledováno již od samého počátku trvání programu RF (tabulka č. 8).

→ Struktura celkových nákladů krajské dotace na RF v % r. 2025

Kraj	Na nákup VF v %	Mzdové náklady v %	Ostatní náklady v %
Hl. m. Praha	7	55	37
Středočeský	16	53	31
Jihočeský	24	50	26
Plzeňský	29	50	21
Karlovarský	21	52	27
Ústecký	22	49	29

Liberecký	20	50	30
Královéhradecký	14	52	33
Pardubický	38	26	35
Kraj Vysočina	18	54	28
Jihomoravský	17	47	37
Olomoucký	19	45	36
Zlínský	15	50	36
Moravskoslezský	32	45	24
Ø ČR	21	48	30

Tabulka 8

3.1 Finanční náklady na výměnný fond (VF)
Finančním prostředkům vynakládaným na nákup VF je věnována velká pozornost proto, že půjčování výměnných souborů je jednou z nejvíce žádaných služeb, které RF knihovnám nabízí. Je jedním z hlavních nástrojů při plnění základních cílů RF. Mít kvalitní a aktuální knihovní fond je základem každé dobře fungující knihovny. Knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi, pro které je VF budován, tvoří základní infrastrukturu, která uživatelům zajišťuje dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS).

VF je důležitou součástí knihovních fondů obsluhovaných knihoven. Tvoří podpůrnou část vlastního

knihovního fondu a zpravidla zahrnuje nejnovější literaturu, která vhodně doplňuje aktuální fond nebo ho v některých případech nahrazuje³². Proto je nutné jeho nepřetržité doplňování.

Nezanedbatelnou část financování nákupu VF tvoří jiné zdroje, především z prostředků obcí. Odpovědnost za stav veřejných knihovnických a informačních služeb na svém území by však měly nadále nést kraje a nepřenášet náklady, které mají být primárně hrazeny z krajské dotace na výkon regionálních funkcí, na obecní rozpočty. Obce by tak mohly tyto finanční prostředky využívat na další rozvoj knihoven, například na zajištění elektronických služeb či podporu komunitních aktivit.

→ Financování výměnného fondu z hlediska zdrojů r. 2024, 2025

Náklady na nákup VF	r. 2024	r. 2025
Z krajských dotací	42 848 400	41 790 911
Z jiných zdrojů	2 939 120	1 545 701
Z příspěvků obcí	4 854 043	5 942 173
Celkem	50 641 563	49 278 785

Tabulka 9

Na nákupu VF se podílí obce deseti krajů ČR. Nejvyšší počet přispívajících obcí je v kraji Pardubickém a Královéhradeckém (tabulka č. 10). **V roce 2025 bylo na budování VF vynaloženo celkem 49 278 785 Kč** (tabulka č. 9).

→ Počet obcí, které přispívají na nákup VF r. 2024, 2025

Kraj	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	0	0
Středočeský	0	94
Jihočeský	15	15
Plzeňský	36	33
Karlovarský	56	57
Ústecký	147	124
Liberecký	0	0
Královéhradecký	233	238
Pardubický	258	260
Kraj Vysočina	48	46
Jihomoravský	0	0
Olomoucký	30	66
Zlínský	0	0
Moravskoslezský	35	34
Celkem	858	967

Tabulka 10

32 Standard pro dobrý knihovní fond. Dostupné také z: https://ipk.nkp.cz/docs/standard-pro-dobry-knihovni-fond/at_download/file

V roce 2025 se částka na doplňování VF z krajských dotací snížila oproti roku 2024 o 1 067 489 Kč na 41 790 911 Kč (tabulka č. 11).

→ Financování VF v krajích pouze z krajských dotací r. 2024, 2025 (v Kč)

Kraj	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	205 910	216 455
Středočeský	3 167 709	3 183 555
Jihočeský	4 745 948	4 781 996
Plzeňský	2 833 775	3 011 545
Karlovarský	1 628 506	1 500 810
Ústecký	4 223 558	3 786 448
Liberecký	1 647 529	1 848 567
Královéhradecký	1 913 569	1 558 967
Pardubický	3 205 131	3 255 667
Kraj Vysočina	2 682 285	2 547 973
Jihomoravský	3 209 824	3 244 483
Olomoucký	2 775 484	2 870 970
Zlínský	2 408 470	2 545 519
Moravskoslezský	8 200 703	7 437 956
Celkem	42 848 400	41 790 911

Tabulka 11

→ Financování výměnného fondu z krajských dotací v r. 2025 (v Kč)

Kraj	Celkové náklady na RF	Z toho na VF	Na nákup VF v % z celku
Hl. m. Praha	2 921 681	216 455	7
Středočeský	20 236 072	3 183 555	16
Jihočeský	20 000 000	4 781 996	24
Plzeňský	10 300 000	3 011 545	29
Karlovarský	6 993 000	1 500 810	21
Ústecký	17 562 000	3 786 448	22
Liberecký	9 058 330	1 848 567	20
Královéhradecký	10 784 370	1 558 967	14
Pardubický	8 500 000	3 255 667	38
Kraj Vysočina	14 034 000	2 547 973	18
Jihomoravský	19 500 000	3 244 483	17
Olomoucký	15 181 000	2 870 970	19
Zlínský	17 223 000	2 545 519	15
Moravskoslezský	23 600 000	7 437 956	32
Celkem	195 893 453	41 790 911	21

Tabulka 12

3.2 Mzdové náklady
Výše mzdových nákladů a na nich závislý počet pracovních úvazků zásadně ovlivňuje výkon (kvalitu) RF. Údaje o mzdových objemech je třeba posoudit zároveň s počtem pracovních úvazků, viz kapitola 4.2 Personální zajištění.

Mzdové náklady jsou nejvyšší položkou v rozpočtu na výkon regionálních funkcí. Jejich výše je závislá na počtu pracovních úvazků i velikosti obsluhovaného regionu. Od roku 2010 do roku 2014 měla mzdová složka krajské dotace na RF klesající tendenci. Od roku 2015 došlo k obratu, mzdové náklady v knihovnách stoupaly i v závislosti na valorizaci mezd, ale ne všude byly adekvátně navýšeny finance krajským a pověřeným knihovnám. V roce 2025 činily mzdové náklady 94 746 623 Kč, to je o 3 056 508 Kč více než v roce 2024 (tabulka č. 13).

→ Mzdové náklady z krajské dotace v krajích r. 2024, 2025 (v Kč)

Kraj	r. 2024	r. 2025	r. 2024/2025
Hl. m. Praha	1 532 515	1 616 239	83 724
Středočeský	9 774 488	10 715 654	941 166
Jihočeský	9 435 277	10 027 728	592 451
Plzeňský	4 685 088	5 161 323	476 235
Karlovarský	3 508 706	3 621 949	113 243
Ústecký	8 729 922	8 595 470	-134 452
Liberecký	4 411 795	4 492 510	80 715
Královéhradecký	5 271 612	5 661 172	389 560
Pardubický	2 317 544	2 235 036	-82 508
Kraj Vysočina	7 222 526	7 608 936	386 410
Jihomoravský	10 040 471	9 076 655	-963 816
Olomoucký	6 443 860	6 818 909	375 049
Zlínský	8 194 902	8 536 096	341 194
Moravskoslezský	10 121 410	10 578 946	457 537
Celkem	91 690 115	94 746 623	3 056 508

Tabulka 13

4 Podmínky fungování programu regionálních funkcí

Národní knihovna ČR (prostřednictvím Knihovnického institutu) jako centrum systému knihoven vykonává koordinační, odborné, informační, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti. V jejich rámci celostátně metodicky řídí výkon RF a vyhodnocuje jejich plnění.

Tyto aktivity uskutečňuje ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR (SDRUK), a to se Sekcí pro regionální funkce³³. Koordinace je realizována individuálními konzultacemi, pravidelnými poradami s metodickými pracovníky krajských knihoven, semináři, aktivní účastí pracovníků KI na seminářích a dalších vzdělávacích akcích pořádaných v rámci výkonu RF pro obsluhované knihovny a širokým spektrem informací poskytovaných na webové stránce Informace pro knihovny³⁴. V neposlední řadě i zpracováním a zveřejněním celorepublikových výročních zpráv o výkonu RF.

Vlastní výkon a koordinaci RF na území krajů realizuje čtrnáct krajských knihoven za pomoci 86 pověřených knihoven. V některých krajích plní krajské knihovny zároveň také funkci pověřené knihovny, celkový počet pověřených knihoven tak činí 95.

4.1 Obsluhované knihovny
V České republice je podle aktuálních statistických šetření 6 035 veřejných knihoven (včetně poboček). Počet obsluhovaných knihoven v rámci RF dosáhl v roce 2025 počtu 5 812. V porovnání s rokem 2024 je to mírný pokles o 40 knihoven.

Největší pokles počtu knihoven ve srovnání s rokem 2005 můžeme sledovat v Jihočeském a Středočeském kraji, naopak nárůst můžeme sledovat v Ústeckém kraji, Hlavním městě Praze a Kraji Vysočina. Uzavírání knihoven je zpravidla důsledkem malého využívání jejich služeb, případně nezájmu ze strany obcí (tabulka č. 14).

→ Obsluhované knihovny r. 2005, 2024, 2025

Kraj	r. 2005	r. 2024	r. 2025	r. 2005/2025
Hl. m. Praha	37	40	40	3
Středočeský	861	784	776	-77
Jihočeský	677	582	576	-95
Plzeňský	505	480	477	-25
Karlovarský	127	117	113	-10
Ústecký	306	328	327	22
Liberecký	223	205	204	-18
Královéhradecký	394	378	375	-16
Pardubický	422	420	419	-2
Kraj Vysočina	600	602	601	2
Jihomoravský	710	681	677	-29
Olomoucký	508	470	470	-38
Zlínský	394	383	380	-11
Moravskoslezský	398	382	377	-16
Celkem	6 162	5 852	5 812	-310

Tabulka 14

4.2 Personální zajištění
Počet všech pracovníků, kteří v roce 2025 zajišťovali služby v rámci RF, činil 227,4 pracovních úvazků. V meziročním srovnání jde celkově o mírné snížení (-1,0). V dlouhodobém srovnání 11 krajů nedosahuje počtu pracovních úvazků z roku 2005, kdy RF přešly do kompetence krajů. (tabulka č. 15).

→ Přehled pracovních úvazků v krajích r. 2005, 2024, 2025

Kraj	r. 2005	r. 2024	r. 2025	r. 2005/2025
Hl. m. Praha	9,00	2,51	2,00	-7,0
Středočeský	31,40	22,59	23,59	-7,8
Jihočeský	28,00	22,30	22,10	-5,9
Plzeňský	16,00	14,47	14,08	-1,9
Karlovarský	8,40	7,60	7,60	-0,8
Ústecký	22,60	18,93	18,57	-4,0
Liberecký	14,30	10,88	10,38	-3,9
Královéhradecký	17,40	16,14	16,14	-1,3
Pardubický	11,40	7,90	7,90	-3,5
Kraj Vysočina	16,50	17,00	17,00	0,5
Jihomoravský	30,00	24,09	23,94	-6,1
Olomoucký	22,00	20,22	20,33	-1,7
Zlínský	16,80	18,21	18,19	1,4
Moravskoslezský	25,60	25,59	25,59	0,0
Celkem	269,40	228,43	227,40	-42,0

Tabulka 15

Průměrný počet knihoven, které připadají na jednoho metodika/pracovníka odd. RF, se v posledních několika letech ustálil mezi 26–27. Situace v jednotlivých krajích se ale výrazně liší (tabulka č. 16). Nejvyšší počet knihoven na 1 metodika/pracovníka odd. RF je v kraji Pardubickém (53 knihoven), s větším odstupem následují kraje Středočeský, Kraj Vysočina a Plzeňský. Velký počet knihoven na jednoho metodika/pracovníka odd. RF znamená jejich nadměrné vyřízení, kdy je ohrožena jak kvantita, tak kvalita poskytovaných služeb. Oproti tomu je v Moravskoslezském kraji pracovní úvazek na jednu obsluhovou knihovnu stanoven (v rámci Koncepce rozvoje VKIS v Moravskoslezském kraji) v maximální výši 0,083 (mimo lektorskou činnost)³⁵.

→ Počet knihoven na 1 metodika/pracovníka odd. RF r. 2024, 2025

Kraj	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	16	20
Středočeský	35	33
Jihočeský	26	26
Plzeňský	33	34
Karlovarský	15	15
Ústecký	17	18
Liberecký	19	20
Královéhradecký	23	23
Pardubický	53	53
Kraj Vysočina	35	35
Jihomoravský	28	28
Olomoucký	23	23
Zlínský	21	21
Moravskoslezský	15	15
Ø ČR	26	26

Tabulka 16

4.3 Doprava v rámci výkonu regionálních funkcí
Výkon regionálních funkcí je svou podstatou terénní činností, která klade značné nároky na dopravu. Řada služeb vyžaduje přímou přítomnost metodiků v obsluhovaných knihovnách ať už jde o pravidelný rozvoz výměnných fondů, metodické návštěvy, nebo podporu kulturních, komunitních a vzdělávacích aktivit. Proto jsou mimo standard sledovány a průběžně vyhodnocovány základní údaje spojené s dopravou, aby výsledky mohly být použity při kalkulacích finančních nákladů, s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám v regionech (vzdálenosti, dopravní obslužnost spojená s rozvozem cirkulačních souborů VF apod.).

Dopravou je zde míněno užití služebního automobilu při výkonu RF³⁶. V roce 2025 se pracovníci vykonávající služby v rámci RF (rozvoz knihovních fondů a materiálu, metodické návštěvy i v odpoledních hodinách, doprava knihovníků na vzdělávací akce v místech bez dopravního spojení hromadnou dopravou) dopravili služebním autem do 4 962 knihoven a najeli 299 703 km. V roce 2024 to bylo 4 945 knihoven a 285 475 km. V meziročním srovnání se počet navštívených knihoven zvýšil o 17, počet ujetých km o 14 228.

5 Plnění výkonu regionálních funkcí

Výkon regionálních funkcí se řídí Metodickým pokynem MK ČR k zajištění výkonu RF a jejich koordinaci na území

33 Sdružení knihoven ČR – Sekce pro regionální funkce, dostupné z: <https://sdruk.cz/odborne-sekce/>

34 Informace pro knihovny, dostupné z: IPK – informace pro knihovny (nkp.cz)

35 Dostupné z: <https://www.msk.cz/assets/temata/kultura/zasady-pro-rfk.docx>

36 Není pravidlo, že každá pověřená knihovna má k dispozici služební auto, některé využívají taxislužby apod.

ČR. Standard pro zajištění rovnoměrného výkonu RF v systému knihoven je naplňován jednotlivými druhy služeb, které mají za cíl pokrývat jednotlivé činnosti v knihovnách. Ne každá služba je žádána všemi knihovnami.

Využívanost jednotlivých služeb poskytovaných v rámci RF ilustruje tabulka č. 17. Vyjadřuje, kolik procent obsluhovaných knihoven využilo v příslušném roce konkrétní službu u své pověřené nebo krajské knihovny.

Nejčastěji poskytovanou službou je **poradenská a konzultační činnost** (101 %). Tato služba není určena pouze obsluhovaným knihovnám, ale je poskytována také knihovnám z jiných sítí, například školním knihovnám či knihovnám muzeí a galerií. Z tohoto důvodu může v některých krajích počet poskytnutých služeb překročit hranici 100 % obsluhovaných knihoven. Dále je to **statistika knihovnických činností** (97 %), zde je ale nutné podotknout, že tato služba vychází ze zákona o státní statistické službě (zákon č. 89/1995 Sb.).³⁷ Další často žádanou službou je **cirkulace výměnných fondů** (86 %).

Službu vzdělávání knihovníků v rámci RF využilo 64 % obsluhovaných knihoven (rok 2024 = 63 %). Celkový počet nabízených vzdělávacích aktivit v krajských knihovnách se meziročně snížil o 240 (rok 2024 = 1 572, 2025 = 1 332). Připomínáme, že v roce 2024 využívaly krajské knihovny pro profesní vzdělávání Národní plán obnovy. Celkový počet účastníků vzdělávacích akcí se meziročně snížil o 944 osob (rok 2024 = 15 603, rok 2025 = 14 659). Akce byly pořádány jak prezenčně, tak online. Možnost vzdělávání online znamená dostupnost ze všech míst, a to bez vedlejších nákladů. Poměrně nová služba (od r. 2019): **Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit** si pomalu hledá své místo ve službách poskytovaných obsluhovaným knihovnám a je nutné připomenout, že je poměrně náročná na čas a mnohdy i odbornost metodika/pracovníka pověřené či krajské knihovny, který praktickou pomoc poskytuje. V roce 2025 ji využilo 7 % obsluhovaných knihoven (413 knihoven).

Velkým vývojem prochází služba Servis automatizovaných knihovních systémů. V roce 2009 ji využilo 13 % knihoven a každý rok zájem o tuto službu stoupá. **V roce 2025 už to bylo 50 % knihoven.** Tato skutečnost souvisí s rozšiřováním regionálních automatizovaných knihovních systémů v obecních (neprofesionálních) knihovnách.

→ Využívání jednotlivých služeb v % r. 2024/2025

Služba	r. 2024	r. 2025
Poradenství	99 %	101 %
Statistika	97 %	97 %
Vzdělávání	63 %	64 %
Porady	35 %	36 %
Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit	8 %	7 %
Revize a aktualizace KF	20 %	20 %
Nákup KF obcí	14 %	14 %
Zpracování KF obcí	24 %	25 %
Cirkulace VF	86 %	86 %
Servis AKS	46 %	50 %

Tabulka 17

5.1 Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor

Cílem této služby je podpora zajištění všestranné kvality a rozvoje knihovnických a informačních služeb v obsluhovaných knihovnách. Je velmi účinnou a důležitou službou, která zásadně ovlivňuje úroveň a dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS). Obsahem je poskytování odborných konzultací, rad a doporučení, včetně metodických návštěv. Nezbytná je i praktická pomoc při řešení odborných problémů, zaškolování nových knihovníků, metodická pomoc knihovnám zapojeným do soutěží (Vesnice roku, Knihovna roku apod.), konzultace ke zpracování rozvojové strategie knihovny a výročních zpráv. O konzultace žádají i zřizovatelé/provozovatelé knihoven. Je také účinným nástrojem k prosazování cílů střednědobých i dlouhodobých plánů krajských a pověřených knihoven.

Z osmi standardizovaných služeb je jednou z nejvyhledávanějších. O konzultace projevují zájem všechny typy základních knihoven. Od obecních s „dobrovolným“ knihovníkem, přes profesionální až po knihovny s odborným zaměřením a mnohdy také knihovny jiných sítí (školní, muzejní atd.). Počet konzultací je i projevem nezastupitelnosti RF v regionech a projevem důvěry knihovníků a provozovatelů obsluhovaných knihoven k metodikům a jejich práci. Vedle širokého spektra běžných odborných dotazů ovlivňují výsledky i témata úkolů souvisejících s aktuálními celorepublikovými trendy a cíli (Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030)³⁸.

Poradenská a konzultační činnost se od roku 2020 výrazně proměnila, kromě standardně využívané telefonní a e-mailové, přibyla online komunikace prostřednictvím různých videokonferenčních nástrojů. Některé regiony

využívají pro komunikaci s obsluhovanými knihovnami také například WhatsApp jako rychlý a moderní komunikační nástroj.

Tradičně mezi nejčastější témata konzultací patří: automatizace knihoven, statistické vykazování výkonů knihoven, příprava žádostí o dotace, podpora kulturních a komunitních akcí, modernizace interiérů knihoven a umístění knihoven, půjčování e-knih a e-audioknih, jednání se zřizovateli, vícezdrojové financování VF, webové stránky knihoven a sociální sítě.

V roce 2025 bylo uskutečněno 20 968 konzultací, to je v meziročním srovnání pokles o 625 (tabulka č. 18).

→ Počet konzultací v krajích r. 2024/2025

Kraj	r. 2024	r. 2025	r. 2024/2025
Hl. m. Praha	426	478	52
Středočeský	2 088	2 136	48
Jihočeský	3 016	2 994	-22
Plzeňský	900	901	1
Karlovarský	447	338	-109
Ústecký	1 526	1 466	-60
Liberecký	742	681	-61
Královéhradecký	1 251	1 332	81
Pardubický	2 625	2 851	226
Kraj Vysočina	1 477	1 482	5
Jihomoravský	2 166	1 861	-305
Olomoucký	1 996	1 580	-416
Zlínský	1 902	1 783	-119
Moravskoslezský	1 031	1 085	54
Celkem	21 593	20 968	-625

Tabulka 18

V průměru bylo na jednu obsluhovanou knihovnu poskytnuto **4,2 konzultace** (tabulka č. 19).

→ Počet konzultací na 1 obsluhovanou knihovnu r. 2024/2025

Kraj	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	10,7	12,0
Středočeský	2,7	2,8
Jihočeský	5,2	5,2
Plzeňský	1,9	1,9
Karlovarský	3,8	3,0
Ústecký	4,7	4,5
Liberecký	3,6	3,3
Královéhradecký	3,3	3,6
Pardubický	6,3	6,8

39 Příklad formuláře k zápisu metodické návštěvy, MZK Brno: <https://www.mzk.cz/en/pro-knihovny/region/metodicke-navstevy/formular-zapisu-z-metodicke-navstevy>

Kraj Vysočina	2,5	2,5
Jihomoravský	3,2	2,7
Olomoucký	4,2	3,4
Zlínský	5,0	4,7
Moravskoslezský	2,7	2,9
ČR	4,3	4,2

Tabulka 19

5.1.1 Metodické návštěvy

Podoba formuláře zprávy o metodické návštěvě se může různit podle praxe v jednotlivých knihovnách³⁹. Doporučená periodicita návštěv v knihovnách je 1–2 ročně. Osobní přítomnost metodika je velmi významná pro zjištění skutečného stavu knihovny, nastavení pomoci a v neposlední řadě i pro setkání se zřizovatelem/provozovatelem knihovny. Doporučovány jsou i návštěvy realizované metodiky z krajských knihoven, především v případech, kdy dochází k jednání se zřizovatelem/provozovatelem knihovny.

V roce 2025 bylo provedeno **9 093 metodických návštěv**, to je meziroční pokles o 181 (tabulka č. 20).

→ Metodické návštěvy v krajích r. 2024/2025

Kraj	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	3	47
Středočeský	882	891
Jihočeský	1220	1263
Plzeňský	880	898
Karlovarský	502	399
Ústecký	360	368
Liberecký	520	511
Královéhradecký	620	540
Pardubický	448	451
Kraj Vysočina	1 354	1282
Jihomoravský	578	534
Olomoucký	793	802
Zlínský	686	699
Moravskoslezský	428	408
Celkem	9 274	9 093

Tabulka 20

Metodické návštěvy byly nejčastěji uskutečňovány v Karlovarském kraji (3,5 /1 knihovna). Méně metodických návštěv bylo v krajích Středočeském, Jihomoravském, Moravskoslezském, Pardubickém a Ústeckém (tabulka č. 21).

37 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-89>

38 Koncepce rozvoje knihoven v ČR, dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/docs/koncepce-rozvoje-2021-2027/koncepce-rozvoje-knihoven-2021-2027>

→ Počet metodických návštěv na 1 obsluhovanou knihovnu r. 2024/2025

Kraj	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	0,1	1,2
Středočeský	1,1	1,1
Jihočeský	2,1	2,2
Plzeňský	1,8	1,9
Karlovarský	4,3	3,5
Ústecký	1,1	1,1
Liberecký	2,5	2,5
Královéhradecký	1,6	1,4
Pardubický	1,1	1,1
Kraj Vysočina	2,2	2,1
Jihomoravský	0,8	0,8
Olomoucký	1,7	1,7
Zlínský	1,8	1,8
Moravskoslezský	1,1	1,1
Ø ČR	1,7	1,7

Tabulka 21

→ Konzultace a metodické návštěvy v krajích – výkonové ukazatele r. 2025

Kraj	Počet obsluhovaných knihoven	Konzultace/1 obsluhovaná knihovna	Met. návštěva/1 obsluhovaná knihovna
Hl. m. Praha	40	12,0	1,2
Středočeský	776	2,8	1,1
Jihočeský	576	5,2	2,2
Plzeňský	477	1,9	1,9
Karlovarský	113	3,0	3,5
Ústecký	327	4,5	1,1
Liberecký	204	3,3	2,5
Královéhradecký	375	3,6	1,4
Pardubický	419	6,8	1,1
Kraj Vysočina	601	2,5	2,1
Jihomoravský	677	2,7	0,8
Olomoucký	470	3,4	1,7
Zlínský	380	4,7	1,8
Moravskoslezský	377	2,9	1,1
Ø ČR	5 812	4,2	1,7

Tabulka 22

40 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-89>

41 Dostupné z: <https://statistika.nipos.cz/>

42 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/statistika-pruzkumy-dokumenty/statistiky>

43 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/statistika-pruzkumy-dokumenty/statistiky>

→ Konzultace a metodické návštěvy r. 2024/2025

Počet	r. 2024	r. 2025	r. 2024/2025
Konzultace	21 593	20 968	-625
Metodické návštěvy	9 274	9 093	-181
Celkem	30 867	30 061	-806

Tabulka 23

5.1.2 Statistika knihovnických činností

Statistika knihovnických činností se provádí podle zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě⁴⁰. **Krajské a pověřené knihovny poskytují metodickou a praktickou pomoc knihovnám ve svém regionu při zpracování statistických výkazů.** Pomoc zahrnuje sběr dat od obsluhovaných knihoven, kontrolu těchto dat a jejich zpracování (ukládání, shrnutí, analýzu a další vyhodnocení). Do roku 2023 krajské a pověřené knihovny vkládaly získaná data za všechny obsluhované knihovny do elektronické databáze Národního poradenského střediska pro kulturu (NIPOS od 7/2025 NIK = Národní institut pro kulturu)⁴¹.

V lednu 2025 (pro data za rok 2024) NIPOS (od 7/2025 NIK = Národní institut pro kulturu) **ve spolupráci s Knihovnickým institutem Národní knihovny ČR (KI NK ČR) spustil pilotní ročník přímého sběru dat do své elektronické databáze pro vybrané knihovny.** Výběr těchto knihoven provedly příslušné pověřené knihovny. Zpravidla se jednalo o profesionální knihovny. V roce 2025 se do elektronického sběru zapojily i některé neprofesionální knihovny. NIK i KI NK si uvědomují, že tento přímý způsob odevzdávání statistických dat představuje pro obsluhované knihovny významnou změnu.

V prosinci 2025 byly realizovány tři instruktážní webináře pro obsluhované knihovny. Jejich cílem bylo vysvětlit a prakticky ukázat vkládání dat do databáze elektronického sběru dat NIK. Záznamy z těchto webinářů a podrobné manuály jsou dostupné na webové stránce Informace pro knihovny (IPK)⁴².

Pro neprofesionální knihovny, pro které může být vyplňování Ročního výkazu o knihovně složité, jsou k dispozici zjednodušené interní formuláře ve formátu Word. Všechny knihovny (profesionální i neprofesionální) mohou také využít interní formulář zpracovaný ve formátu Excel, který obsahuje nápovědy a kontroly pro správné vyplnění dat. Formuláře ve formátu Excel lze snadno importovat do elektronické databáze NIK. Všechny formuláře jsou k dispozici na webové stránce IPK⁴³.

Možnost vkládat statistická data přímo chápeme jako přínos pro obsluhované i pověřené knihovny v několika ohledech, a to v menší chybovosti několikanásobným přepisováním dat, rychlejším způsobu předávání dat, menší zátěží pro metodiky pověřených knihoven.

Přidanou hodnotou databáze jsou její funkce pro potřeby knihoven. Přímý export dat z databáze umožňuje okamžité vyhodnocení plnění standardu VKIS jak u jednotlivých knihoven, tak i v rámci regionů pověřených a krajských knihoven. Současně nabízí možnost exportu dat do formátu Excel pro další zpracování/využití a přístup k archivu výkazů vedenému od roku 2020.

Cílem přímého sběru dat je, aby si každá knihovna (zpravodajská jednotka) odevzdávala data sama. Pověřeným knihovnám by zůstala jen kontrolní role.

V roce 2025 se do přímého elektronického sběru zapojilo celkem 960 knihoven (rok 2024 = 494). Konkrétní zapojení knihoven v jednotlivých krajích ukazují tabulky č. 24. a č. 25. Vysoký počet zapojených knihoven vykázal Středočeský kraj. Důvodem bylo, že pověřené knihovny daly možnost přímého vložení statistických dat všem knihovnám bez ohledu na to, zda jsou profesionální nebo neprofesionální. Některým pověřené knihovny s vyplněním dat do databáze NIK pomohly, některé zvládly vložit dat bez pomoci. Středočeský kraj je příkladem dobré praxe, že i malé neprofesionální knihovny přechod od tištěného formuláře k elektronickému sběru statistických dat mohou bez problémů zvládnout.

→ Počet profesionálních knihoven zapojených do přímého elektronického sběru statistických dat v roce 2025

Kraj	rok 2024	rok 2025
Hlavní město Praha	6	23
Středočeský kraj	87	96
Jihočeský kraj	44	78
Plzeňský kraj	19	33
Karlovarský kraj	15	31
Ústecký kraj	24	24
Liberecký kraj	17	31
Královéhradecký kraj	40	44
Pardubický kraj	26	39
Kraj Vysočina	28	34
Jihomoravský kraj	45	71
Olomoucký kraj	18	24
Zlínský kraj	2	14
Moravskoslezský kraj	21	46
Celkem	392	588

Tabulka 24

44 Dostupné z: <https://www.benchmarkingknihoven.cz/>

45 Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/oceneni/mestska-knihovna-roku>

→ Počet neprofesionálních knihoven zapojených do přímého elektronického sběru statistických dat v roce 2025

Kraj	rok 2024	rok 2025
Hl. m. Praha	1	16
Středočeský	83	107
Jihočeský	0	25
Plzeňský	7	15
Karlovarský	0	0
Ústecký	0	0
Liberecký	0	27
Královéhradecký	0	2
Pardubický	1	1
Kraj Vysočina	0	50
Jihomoravský	7	65
Olomoucký	0	1
Zlínský	3	50
Moravskoslezský	0	13
Celkem	102	372

Tabulka 25

Důležitým nástrojem pro hodnocení činnosti je **Benchmarking knihoven**⁴⁴ umožňující porovnávat jejich výkonnost ke zkvalitňování poskytovaných služeb. Je i součástí hodnocení v soutěži Městská knihovna roku⁴⁵.

V roce 2025 byla pomoc se statistickým výkazem poskytnuta **5 616 knihovnám + v některých krajích i pobočkám** a jejich zřizovatelům. Zpracováno bylo celkem **5 528** statistických výkazů (tabulka č. 26).

→ Sběr statistických údajů r. 2025

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet zpracov. statistických výkazů	Počet zpracov. výkazů/1 metodik
Hl. m. Praha	40	40	20
Středočeský	763	715	30
Jihočeský	586	655	30
Plzeňský	470	475	34
Karlovarský	113	115	15
Ústecký	284	284	15
Liberecký	204	205	20
Královéhradecký	350	353	22
Pardubický	427	427	54
Kraj Vysočina	561	561	33
Jihomoravský	664	661	28
Olomoucký	470	424	21
Zlínský	388	317	17
Moravskoslezský	296	296	12
Celkem	5 616	5 528	24

Tabulka 26

5.2 Vzdělávání knihovníků, semináře, porady

Jedním ze základních předpokladů, aby knihovna dobře plnila svou funkci (úroveň služeb), je kvalifikovaný knihovník. Pracovníci knihoven musí být kvalifikovanými specialisty, kteří jsou schopni podporovat své uživatele. Uvedené faktory kladou značný důraz na organizaci i náplň nejen formálního, ale i celoživotního vzdělávání pracovníků. Odborně zdatní a kompetentní zaměstnanci jsou předpokladem pro to, aby se knihovnám dařilo posilovat jejich pověst jako důvěryhodných a otevřených institucí.

Součástí kvalitní metodické práce je setkávání knihovníků na seminářích, poradách a dalších akcích. S tím souvisí celoživotní vzdělávání. *Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky⁴⁶ v článku 12 stanoví: „Dalšímu odbornému vzdělávání je ročně na 1 pracovníka věnováno minimálně 48 pracovních hodin. Pracovníci s úvazkem do 15 hodin týdně absolvují další odborné vzdělávání v rozsahu nejméně 8 pracovních hodin.“*

Vzdělávání poskytují krajské a pověřené knihovny formou seminářů, workshopů, přednášek, školení, porad apod. Krajské a některé větší městské knihovny jsou vybaveny vzdělávacími centry, kde jsou schopny organizovat celou řadu akcí pro obsluhované knihovny svého kraje. V menší míře pořádají vzdělávací akce také pověřené knihovny. Nabídka vzdělávání krajských a pověřených knihoven by měla reflektovat Standard VKIS a platnou koncepci rozvoje knihoven v ČR.

Vzdělávání pracovníků knihoven se uskutečňuje různými formami. Je patrný přechod od akcí typu face-to-face (osobní účast) k akcím hybridním a virtuálním. Jako pozitiva účastníci hodnotí „jednoduchost“ účasti, úsporu času i finančních prostředků a také možnost účastnit se akcí napříč celou ČR. Jistým negativním jevem je nemožnost osobního kontaktu, přímé komunikace s lektorem a s kolegy, případně časový stres (rychlost akce, návaznost příspěvků).

Oblast vzdělávání se proměňuje, jednotlivé kraje na svých akcích vítají i účastníky z jiných krajů. Ti si vzdělávání vybírají z nabídky podle své potřeby, „atraktivnosti“ tématu i podle svých časových možností. Zde je nutné ocenit zapojení knihoven do e-konferencí⁴⁷ (KNIHOVNA, REGION, VZDĚLÁVÁNÍ), kde jsou průběžně zveřejňovány aktuální informace, stejně tak jako na webové stránce SKIP ČR – Knihovnické akce⁴⁸, kam pořádající knihovny vkládají údaje o celostátních i regionálních

vzdělávacích akcích, případně na sociálních sítích pořadajících knihoven.

Z výsledků roku 2025 můžeme vysledovat, že došlo k nárůstu v počtu obslužených knihoven. To znamená, že o vzdělávání projevilo zájem více knihoven než v předešlém roce. Počet účastníků se ale naopak snížil, a to o 944. To znamená, že se z knihoven, které měly zájem o vzdělávání, účastnil menší počet zaměstnanců. Zvýšil se počet akcí věnovaných na podporu kulturním, komunitním a vzdělávacím aktivitám (tabulka č. 27).

→ Vzdělávání r. 2024/2025

Rok	r. 2024	r. 2025	r. 2024/2025
Počet obslužených knihoven	3 680	3 748	68
Počet všech vzdělávacích akcí	1 572	1 332	-240
Počet vzd. akcí v rámci RF	686	735	49
Počet akcí na podporu vzdělávacích, kult. a komunitních aktivit	222	255	33
Počet všech účastníků	15 603	14 659	-944
Počet účastníků vzd. akcí v rámci RF	8 458	9 065	607
Počet účastníků akcí na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit	2 596	3 707	1 111
Počet všech vyučovacích hodin	9 530	5 819	-3 711
Počet vyučovacích hodin v rámci RF	2 452	4 006	1 554
Počet vyučovacích hodin na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit	838	1 286	448

Tabulka 27

Krajské knihovny organizují vzdělávací akce zaměřené na profesní rozvoj knihovníků, a to nejen pro pracovníky ve svém regionu – díky online nástrojům se jejich vzdělávací nabídka stále častěji otevírá i kolegům z jiných krajů. Podrobný přehled vzdělávacích aktivit je dostupný ve výročních zprávách jednotlivých krajských knihoven.

V roce 2025 využilo služby vzdělávání pracovníků knihoven 64 % ze všech obsluhovaných knihoven, (tabulka č. 28).

→ Vzdělávání knihovníků – % obslužených knihoven r. 2024/2025

Kraj	% obslužených knihoven r. 2024	% obslužených knihoven r. 2025
Hl. m. Praha	95 %	83 %
Středočeský	58 %	61 %
Jihočeský	45 %	52 %
Plzeňský	51 %	53 %
Karlovarský	64 %	39 %
Ústecký	223 %	136 %
Liberecký	77 %	78 %
Královéhradecký	56 %	58 %
Pardubický	47 %	61 %
Kraj Vysočina	24 %	23 %
Jihomoravský	55 %	78 %
Olomoucký	42 %	47 %
Zlínský	108 %	121 %
Moravskoslezský	46 %	58 %
Ø ČR	63 %	64 %

Tabulka 28

→ Vzdělávací akce v krajích v rámci RF r. 2024/ 2025

Kraj	Akce r. 2024	Akce r. 2025	Akce r. 2024/2025 %	Účastníci r. 2024	Účastníci r. 2025	Účastníci r. 2024/2025 %
Hl. m. Praha	76	83	109 %	199	148	74 %
Středočeský	23	31	135 %	496	795	160 %
Jihočeský	73	151	207 %	489	542	111 %
Plzeňský	44	53	120 %	478	571	119 %
Karlovarský	22	7	32 %	487	156	32 %
Ústecký	67	69	103 %	372	789	212 %
Liberecký	27	41	152 %	416	760	183 %
Královéhradecký	50	45	90 %	641	594	93 %
Pardubický	25	32	128 %	527	746	142 %
Kraj Vysočina	48	37	77 %	998	845	85 %
Jihomoravský	120	79	66 %	1 680	1 230	73 %
Olomoucký	54	46	85 %	499	602	121 %
Zlínský	26	28	108 %	646	725	112 %
Moravskoslezský	31	33	106 %	530	562	106 %
Ø ČR	49	53	107 %	8 458	9 065	107 %

Tabulka 29

Vysoký počet obslužených knihoven vykazuje od roku 2023 Ústecký a Zlínský kraj.

*Počet knihoven, které v roce 2025 využily službu vzdělávání pracovníků knihoven, výrazně převýšil počet obsluhovaných knihoven. Důvodem je především skutečnost, že řada vzdělávacích aktivit probíhá online, což umožňuje účast bez omezení počtu účastníků na jednotlivé akce. Díky vzájemné spolupráci knihoven se navíc mohou vzdělávání účastnit také knihovníci z jiných krajů. Velký zájem o vzdělávací akce pořádané Knihovnou Ústeckého kraje a Knihovnou Františka Bartoše ve Zlíně zároveň potvrzuje vysokou kvalitu těchto aktivit a svědčí o velmi dobře fungující podpoře obsluhovaných knihoven.

Počty akcí i účastníků vzdělávání v jednotlivých krajích vykazují velké rozdíly. Při posuzování těchto dat je nutné mít na zřeteli velikost kraje a počet obsluhovaných knihoven v kraji (tabulka č. 29)

46 Dostupné z: <https://1url.cz/1u9WQ>

47 Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/adresare-e-konference/diskusni-konference>

48 Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/knihovnicke-akce>

→ Ukazatelé vzdělávání v krajích v rámci RF r. 2025

Kraj	Počet účastníků/1 akce	Počet vyučovacích hodin/1 akce
Hl. m. Praha	2	3
Středočeský	26	4
Jihočeský	4	2
Plzeňský	11	3
Karlovarský	22	4
Ústecký	11	9
Liberecký	19	3
Královéhradecký	13	4
Pardubický	23	6
Kraj Vysočina	23	4
Jihomoravský	16	17
Olomoucký	13	4
Zlínský	26	8
Moravskoslezský	17	3
Ø ČR	12	5

Tabulka 30

* Městská knihovna v Praze (MKP), která je zároveň krajskou knihovnou, pořádá širokou škálu vzdělávacích akcí. Většina z nich je určena zároveň zaměstnancům MKP i knihovníkům obsluhovaných knihoven v rámci regionálních funkcí regionu Praha a je financována z rozpočtu MKP. Obsazenost jednotlivých akcí knihovníky z obsluhovaných knihoven se tak může lišit dle zájmu a dostupných kapacit.

**Vysoký počet vyučovacích hodin na jednu vzdělávací akci v Jihomoravském kraji je ovlivněn e-learningovými kurzy, každý bývá v řádu desítek hodin.

Z celkového počtu uspořádaných vzdělávacích akcí v krajích a pověřených knihovnách v roce 2025 bylo 55 % akcí realizováno v rámci RF, v roce 2024 to bylo 44 %. Krajské knihovny zaměřují své vzdělávací aktivity na široké spektrum typů a druhů knihoven, resp. knihovníků. Pověřené knihovny vzdělávají většinou knihovníky obecních knihoven a menších profesionalizovaných knihoven. Některé formy vzdělávání, jako například novinky v AKS zařazují krajské i pověřené knihovny spíše do programů porad jako krátký vzdělávací blok.

5.2.1 Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit

V Metodickém pokynu Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky,⁴⁹ je definována služba „Metodická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit“. Jejím cílem je podpora transformace knihoven na informační, vzdělávací, kulturní a komunitní centra obcí. Měla by zahrnovat metodickou i praktickou pomoc při

přípravě akcí v rámci rozvoje společenského a kulturního života v obci, ukázky moderních vzdělávacích aktivit nebo prezentaci příkladů dobré praxe v pověřené knihovně. Bezprostředně navazuje na Metodický pokyn k vymezení standardu VKIS, který se v článku 13 zabývá vzdělávacími, kulturními a komunitními aktivitami knihoven. Standard stanovuje doporučený počet akcí za rok podle velikosti (počtu obyvatel) obce, ve které knihovna působí. Vzdělávací, kulturní a další komunitní aktivity se stávají nedílnou součástí činnosti knihoven, rozvíjejí společenské a kulturní zázemí obyvatel obce a zároveň pomáhají posilovat postavení knihoven v místní komunitě. Existuje však mnoho knihoven, které z různých důvodů tyto služby nenabízí. Proto byla metodická podpora kulturních a vzdělávacích akcí zahrnuta do služeb v rámci RF. Cílem je nabídnout knihovnám pomoc při realizaci těchto aktivit.

Samotná služba je rozdělena do dvou základních částí, a to na pomoc praktickou a metodickou. Praktickou pomocí se rozumí pomoc konkrétní knihovně při organizaci konkrétní akce. Například pomoc s propagací (příprava letáků, plakátů, upozornění na akci do okolních knihoven...), poskytnutí lektora, účast metodika při realizaci akce, aj. Metodickou pomocí se rozumí například naslechy knihovníků při akcích v krajských nebo pověřených knihovnách, doporučování vhodných způsobů práce s různými sociálními i věkovými skupinami (sdílení příkladů dobré praxe), praktické semináře, vzdělávání, metodické návštěvy, konzultace.

Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit se v rámci jednotlivých krajů v porovnání s předchozím rokem zvýšila o 33. Karlovarský kraj nevykázal žádné akce, naopak největší počet akcí připravili v Ústeckém a Jihomoravském kraji. Celkově za ČR se počet účastníků vzdělávacích akcí zvýšil o 1 111 (tabulka č. 31).

→ Vzdělávací akce na podporu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit v krajích 2024/2025

Kraj	Počet akcí r. 2024	Počet akcí r. 2025	Akce r. 2024/2025	Počet účastníků r. 2024	Počet účastníků r. 2025	Počet účastníků r. 2024/2025
Hl. m. Praha	2	12	10	2	31	29
Středočeský	1	7	6	32	140	108
Jihočeský	26	22	-4	218	214	-4
Plzeňský	12	13	1	126	98	-28
Karlovarský	0	0	0	0	0	0
Ústecký	32	50	18	82	539	457
Liberecký	8	12	4	291	368	77
Královéhradecký	10	16	6	132	210	78
Pardubický	10	17	7	295	546	251
Kraj Vysočina	8	19	11	19	387	368
Jihomoravský	87	43	-44	815	320	-495
Olomoucký	9	11	2	160	199	39
Zlínský	10	17	7	268	428	160
Moravskoslezský	7	16	9	156	227	71
Celkem	222	255	33	2 596	3 707	1 111

Tabulka 31

Vyučovací hodiny v rámci podpory vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit v celostátním srovnání let 2024/2025 **vzrostly o 449 hod.** (tabulka č. 32).

→ Vzdělávací akce na podporu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit v krajích v r. 2024/2025 – počet vyučovacích hodin

Kraj	Počet vyučovacích hodin r. 2024	Počet vyučovacích hodin r. 2025	Vyučovací hodiny 2024/2025
Hl. m. Praha	9	48	39
Středočeský	3	6,5	3,5
Jihočeský	131	73	-58
Plzeňský	21	26	5
Karlovarský	0	0	0
Ústecký	156	424	268
Liberecký	65	33,5	-31,5
Královéhradecký	31	39	8
Pardubický	36	54	18
Kraj Vysočina	15	64	49
Jihomoravský	297	222	-75
Olomoucký	24	61	37
Zlínský	27,5	199	171,5
Moravskoslezský	22	36	14
Celkem	837,5	1 286	448,5

Tabulka 32

→ Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit r. 2025

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet akcí
Hl. m. Praha	11	15
Středočeský	10	39
Jihočeský	16	17
Plzeňský	19	23
Karlovarský	0	0
Ústecký	79	147
Liberecký	10	18
Královéhradecký	3	3
Pardubický	1	1
Kraj Vysočina	21	22
Jihomoravský	77	126
Olomoucký	38	48
Zlínský	69	126
Moravskoslezský	59	127
Celkem	413	712

Tabulka 33

Praktická pomoc obsluhovaným knihovnám byla nejčastěji poskytována v Ústeckém, Moravskoslezském, Jihomoravském a Zlínském kraji. (tabulka č. 33).

49 Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu RF (2019), dostupné z: <https://bit.ly/3dQzROO>

5.2.2 Vzdělávání metodiků pověřených knihoven

Metodici PK mají možnost vzdělávat se v rámci akcí připravovaných pro knihovníky obecně, ale také na dvoudenním workshopu zaměřeném speciálně na práci metodiků v knihovnách pověřených výkonem regionálních funkcí, který od roku 2014⁵⁰ (kromě roku 2020, kdy vládní opatření spojená s onemocněním covid-19 neumožnila seminář uskutečnit) organizuje SKIP ČR, Sekce veřejných knihoven ve spolupráci s Knihovnickým institutem NK ČR a metodiky krajských knihoven. V roce 2025 se workshop konal v Knihovně města Hradce Králové⁵¹. O seminář je tradičně velký zájem. Program vždy reflektuje aktuální potřeby metodiků a umožňuje i neformální setkání a výměnu zkušeností. Od roku 2003 je ve dvouletých intervalech pořádána Sdružením knihoven ČR – Sekcí pro regionální funkce a Knihovnickým institutem Národní knihovny konference „Regionální funkce knihoven“. Je určena především knihovnám pověřeným výkonem regionálních funkcí a metodikům a ředitelům krajských knihoven. V roce 2025 byl realizován XIII. Ročník.⁵²

5.2.3 Vzdělávání knihovníků obsluhovaných knihoven

Knihovníci/knihovnice z obsluhovaných knihoven mají možnost vzdělávat se v rámci akcí připravovaných pro knihovníky obecně, ale také na dvoudenním semináři zaměřeném speciálně na práci v menších knihovnách. Seminář „Knihovna v obci aneb Co venkovské knihovny umějí a mohou“ každoročně organizovaný SKIP ČR, Sekce veřejných knihoven (od r. 2005) poskytuje účastníkům praktické ukázky konkrétních aktivit včetně metodických materiálů, díky kterým jsou snadněji přenositelné do dalších knihoven. Odborné přednášky ukazují, kam by veřejné knihovny i v menších obcích měly v následujícím období směřovat a jak by měly vypadat jejich interiéry, aby byly pro návštěvníky atraktivním místem pro trávení volného času a sebevzdělávání. Cílem semináře je vzájemné sdílení příkladů dobré praxe, načerpání nových informací z oboru knihovnictví, dozvědět se, jak vylepšit stávající služby, jak vytvořit z knihovny centrum kultury a občanského vzdělávání. V roce 2025 se seminář konal v Krajské knihovně Františka Bartoše ve Zlíně a v Místní knihovně obce Halenkovice⁵³ (Knihovně roku 2023).

5.3 Porady Standard pro výkon RF doporučuje realizaci porad pro pověřené knihovny 2x ročně, pro profesionální i neprofesionální knihovny 1x ročně. Častá praxe v knihovnách je realizace porad se vzdělávacím obsahem (přednáškou, seminářem, exkurzí apod.). Porady jsou prostředkem koordinace, informování a vzájemné výměny názorů a poznatků (příkladů dobré praxe).

V roce 2025 bylo realizováno 316 porad, to je meziročně pokles o 5. Porady se konají zpravidla prezenční formou. Ačkoliv mají primárně vzdělávací či informační obsah, například jsou probírána aktuální oborová témata, pravidelně vyhodnocovány statistické ukazatele, plnění jednotlivých indikátorů standardu VKIS, podpora komunitní činnosti, zapojení do projektu Bookstart, zavádění elektronických služeb apod., je to také příležitost pro osobní setkání kolegyň a kolegů z knihoven v regionu. Dobrou praxí se staly výjezdní porady. Pro knihovny, v nichž jsou porady organizovány, je to příležitost, jak trochu více představit nejen vlastní činnost, ale i prostor. Výhodou takových setkání někdy bývá i přítomnost zřizovatele/provozovatele.

Porady ve formě online jsou organizovány v menší míře. Knihovnice a knihovníci se chtějí potkávat a vyměňovat si zkušenosti při osobním setkání.

Stále bychom ale neměli zapomínat na to, že virtuální prostor výrazně zjednodušuje a zrychluje komunikaci. Takto organizované porady jsou nástrojem pro eliminování problému s účastí malých profesionálních knihoven, kde není zastupitelnost.

Počet účastníků na poradách se snížil o 73. Celkem se porad účastnilo 4 000 knihovníků. Průměrný počet účastníků na jednu poradou zůstává v posledních letech neměnný, a to 12–13 osob (tabulka č. 34).

→ Porady r. 2024, 2025

Rok	r. 2024	r. 2025	r. 2024/2025
Počet obslužených knihoven	2 039	2 075	36
Počet porad	321	316	-5
Počet účastníků	4 073	4 000	-73
Ø počet účastníků/1 porada	13	13	0

Tabulka 34

50 Místa konání jednotlivých ročníků: rok 2014 – Knihovna Karla Dvořáčka Vyškov, rok 2015 – Městská knihovna Děčín, rok 2016 – Městská knihovna Kutná Hora, rok 2017 – Knihovna města Olomouce, rok 2018 – Krajská vědecká knihovna v Liberci, rok 2019 – Knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, rok 2021 – Městská knihovna Písek, rok 2022 – Moravská zemská knihovna Brno, rok 2023 – Knihovna Kutná Hora. 2024 – Krajská knihovna Vysočiny

51 XI. Workshop pro pracovníky metodických oddělení veřejných knihoven, dostupné z: <https://www.skipcr.cz/knihovnicke-akce/xi-workshop-pro-pracovniky-metodickych-oddeleni-verejnych-knihoven>

52 Konference Regionální funkce knihoven, dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/celostatni-seminare-regionalni-funkce-knihoven>

53 Knihovna v obci XX, dostupné z: <https://venkovskeknihovny5.webnode.cz/>

Počty realizovaných porad v jednotlivých krajích se liší, odvíjejí se od počtu pověřených i obsluhovaných knihoven. Nejvíce porad bylo realizováno v Jihomoravském kraji (tabulka č. 35).

→ Porady v krajích r. 2025

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet porad	Počet účastníků celkem (v kraji)	Ø počet účastníků/1 porada
Hl. m. Praha	31	5	70	14
Středočeský	219	17	317	19
Jihočeský	117	25	279	11
Plzeňský	235	28	320	11
Karlovarský	25	6	50	8
Ústecký	150	19	232	12
Liberecký	85	12	148	12
Královéhradecký	145	34	362	11
Pardubický	204	24	266	11
Kraj Vysočina	141	20	307	15
Jihomoravský	322	48	717	15
Olomoucký	146	28	278	10
Zlínský	72	29	313	11
Moravskoslezský	183	21	341	16
Celkem	2 075	316	4 000	13

Tabulka 35

Obecně mají pověřené knihovny obtíže s účastí na poradách u knihovníků obecních (neprofesionálních) knihoven. Jedním z důvodů je pravděpodobně čas konání porad v dopoledních hodinách, kdy se pracovníci malých knihoven nemohou uvolnit ze zaměstnání.

5.4 Tvorba výměnných knihovních fondů (VF), jejich distribuce a cirkulace, správa, revize a aktualizace

Poskytování výměnných souborů je velmi žádaná služba v rámci RF. Výměnné soubory tvoří podpůrnou část základních fondů obsluhovaných knihoven. Budují je krajské a pověřené knihovny. Finančně jsou zajišťovány především z krajských dotací na výkon RF. Dalším podstatným finančním zdrojem jsou, ve většině krajů, příspěvky samotných obcí/zřizovatelů obsluhovaných knihoven (tabulka č. 8 v kapitole 3.1 Finanční náklady na výměnný fond). Vlastnictví nakoupených dokumentů je smluvně ošetřeno. Přispívají i pověřené a krajské knihovny ze svých rozpočtů.

5.4.1 Budování výměnného fondu (VF) Budování VF je stěžejní služba, která je nejen velmi využívána, ale také ekonomicky velmi výhodná. Tím, že VF cirkuluje po knihovnách, je jeho budování a využívání efektivní. Vývoj finančního zajištění pro budování VF

je popsán v kapitole 3.1 Finanční náklady na výměnný fond (tabulky č. 9–11).

Budování VF je nezbytným prostředkem ke zkvalitňování dostupnosti dokumentů a informací v nich obsažených a ke stírání rozdílů v kvalitě služeb knihoven ve městech a v malých obcích. Výměnné soubory využívají nejen knihovny, které nemají dostatek finančních prostředků na doplňování svých vlastních fondů, ale také knihovny, které nové dokumenty pravidelně kupují, ale není pro ně hospodárné doplňovat je v takové šíři, jakou zajišťují cirkulující soubory z VF.

Tvorba VF je realizována pověřenými knihovnami, v některých krajích knihovnami krajskými (krajské knihovny s městskou funkcí). Finanční zajištění nákupu VF je kromě dotačních zdrojů krajů také z příspěvku obcí.

Krajské i pověřené knihovny dbají na kvalitu VF i uspokojení zájmu knihoven o novinky v cirkulačních souborech. Stále častěji se soustřeďují nejen na knihy, ale také na další druhy dokumentů, o které je velký zájem (časopisy, CD, audioknihy, společenské hry, tematické kufříky pro děti). Výměnný fond by měl mít stejnou strukturu (obsah) jakou mají knihovní fondy pověřených knihoven, tím se naplňuje potírání rozdílů v kvalitě služeb ve městech a v malých obcích. VF je nedílnou součástí poskytovaných služeb v rámci RF. Díky jeho nepřetržitému doplňování mohou obsluhované knihovny nabídnout svým čtenářům široké spektrum aktuálních dokumentů, bez ohledu na výši finančních prostředků na budování vlastního fondu.

→ Budování výměnného fondu (počet dokumentů) r. 2024, 2025

Rok	r. 2024	r. 2025
Z krajské dotace na RF	160 745	160 548
Z prostředků obcí	22 414	17 360
Z jiných zdrojů	3 043	5 854
Roční přírůstek VF	188 414	184 073
Stav VF k 31. 12.	3 870 883	3 795 586

Tabulka 36

V roce 2025 dosáhl stav výměnného fondu hodnoty 3 795 586 knihovních jednotek. Roční přírůstek činil 184 073 dokumentů. Největší podpora z prostředků obcí byla v kraji Královéhradeckém, Pardubickém, Moravskoslezském, Ústeckém a Karlovarském (tabulka č. 37).

→ Stav VF v krajích k 31. 12. 2025, přírůstek k. j. podle původu finančních prostředků

Kraj	Stav VF	Roční přírůstek VF	Z krajské dotace	Z prostředků obcí	Z jiných zdrojů
Hl. m. Praha	13 425	680	680	0	0
Středočeský	308 781	12 460	11 147	0	1 346
Jihočeský	346 575	17 859	17 662	185	9
Plzeňský	356 277	12 871	10 930	882	1 059
Karlovarský	167 979	9 224	6 909	2 315	0
Ústecký	259 480	15 272	12 677	2 186	409
Liberecký	115 121	7 095	6 984	0	111
Královéhradecký	343 136	12 435	6 148	4 318	1 628
Pardubický	473 191	16 225	12 599	3 110	516
Kraj Vysočina	340 614	10 525	10 006	490	29
Jihomoravský	279 773	15 948	15 415	0	533
Olomoucký	210 248	12 259	11 182	930	147
Zlínský	178 816	9 578	9 574	0	4
Moravskoslezský	402 170	31 642	28 635	2 944	63
Celkem	3 795 586	184 073	160 548	17 360	5 854

Tabulka 37

Počty obcí zapojených do podpory nákupu VF jsou rozdílné (viz tabulka č. 38).

→ Počet obcí, které přispívají na nákup VF r. 2024, 2025

Kraj	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	0	0
Středočeský	0	94
Jihočeský	15	15
Plzeňský	36	33
Karlovarský	56	57
Ústecký	147	124
Liberecký	0	0
Královéhradecký	233	238
Pardubický	258	260
Kraj Vysočina	48	46
Jihomoravský	0	0
Olomoucký	30	66
Zlínský	0	0
Moravskoslezský	35	34
Celkem	858	967

Tabulka 38

→ Přírůstek VF (v k. j.) v krajích z hlavního finančního zdroje – krajské dotace r. 2024, 2025

Kraj	r. 2024	r. 2025	r.2024/2025
Hl. m. Praha	543	680	137
Středočeský	11 755	11 147	-608
Jihočeský	15 877	17 662	1 785
Plzeňský	10 380	10 930	550
Karlovarský	6 160	6 909	749
Ústecký	15 222	12 677	-2 545
Liberecký	6 680	6 984	304
Královéhradecký	7 611	6 148	-1 463
Pardubický	12 479	12 599	120
Kraj Vysočina	9 598	10 006	408
Jihomoravský	13 562	15 415	1 853
Olomoucký	9 015	11 182	2 167
Zlínský	9 103	9 574	471
Moravskoslezský	32 760	28 635	-4 125
Celkem	160 745	160 548	-197

Tabulka 39

Součástí péče o VF tvoří jeho aktualizace, revize i ochrana. Průběžně jsou vyřazovány dokumenty opotřebované, poškozené, neaktuální, nadbytečné duplikáty nebo multiplikáty. V této oblasti knihovny využívají **Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované**

obcemi na území České republiky⁵⁴, který byl vydán v roce 2017 pod č. j. 53667/2017. Více v kapitole 5.4.3 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů (KF).

5.4.2 Cirkulace výměnného fondu

Doporučovaná periodicitu výměny cirkulačních fondů je stanovena 2x ročně, kdy by do obsluhované knihovny mělo být dodáno minimálně 60 svazků (roční minimum 120 svazků/1 obsluhovaná knihovna). Využívanost této služby ukazuje tabulka č. 40.

→ Cirkulační soubory r. 2024, 2025

	r. 2024	r. 2025
% obslužených knihoven	86 %	86 %
Počet obslužených knihoven	5 044	5 010
Počet souborů	19 910	19 470
Počet k. j. v souborech	1 186 372	1 180 160
Počet souborů/1 knihovna	4	4
Počet k. j./1 soubor	60	61

Tabulka 40

Ve spolupráci s pověřenými knihovnami mají v mnoha místech obsluhované knihovny možnost ovlivnit skladbu knih/dokumentů v cirkulačních souborech, ať už vlastními návrhy a požadavky, nebo výběrem dokumentů do souborů. Prostřednictvím automatizovaného knihovního systému nebo osobní návštěvou v pověřené knihovně si mohou rezervovat dokumenty žádané v jejich knihovně. Pověřené knihovny působící v příhraničních oblastech nakupují do VF i cizojazyčnou literaturu (např. region Karviná).

→ Cirkulační soubory podle krajů r. 2025

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet exped. souborů	Počet k. j. v souborech	Ø počet k. j./1 obslužená knihovna	Ø počet k. j./soubor	Ø počet souborů/1 obslužená knihovna
Hl. m. Praha	25	87	8 300	332	95	3
Středočeský	680	2 112	124 556	183	59	3
Jihočeský	517	1 523	117 045	226	77	3
Plzeňský	448	1 277	85 265	190	67	3
Karlovarský	83	425	19 932	240	47	5
Ústecký	252	1 559	111 447	442	71	6
Liberecký	169	638	33 631	199	53	4
Královéhradecký	293	1 188	74 006	253	62	4
Pardubický	361	1 069	72 141	200	67	3
Kraj Vysočina	515	1 625	102 709	199	63	3
Jihomoravský	570	2 365	150 778	265	64	4
Olomoucký	407	2 203	98 624	242	45	5
Zlínský	328	1 159	83 324	254	72	4
Moravskoslezský	362	2 240	98 402	272	44	6
Celkem	5 010	19 470	1 180 160	236	61	4

Tabulka 42

Velkému zájmu uživatelů v malých knihovnách se těší i zvukové knihy, periodika s dlouhodobější aktuálností, ALBI knihy a tužky, tematické kufříky pro děti, edukační pomůcky a společenské hry. Tato pestrost ve skladbě cirkulačních souborů výrazným způsobem napomáhá ke zkvalitnění služeb zejména obecních (neprofesionálních) knihoven. **Cirkulační soubory v roce 2025 využilo 86 % všech obsluhovaných knihoven** (tabulka č. 41).

→ Cirkulační soubory – % obslužených knihoven v krajích r. 2024, 2025

Kraj	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	65 %	55 %
Středočeský	85 %	87 %
Jihočeský	89 %	90 %
Plzeňský	94 %	94 %
Karlovarský	71 %	72 %
Ústecký	78 %	78 %
Liberecký	84 %	84 %
Královéhradecký	77 %	80 %
Pardubický	89 %	87 %
Vysočina	85 %	89 %
Jihomoravský	85 %	83 %
Olomoucký	85 %	83 %
Zlínský	88 %	86 %
Moravskoslezský	93 %	96 %
Celkem	86 %	86 %

Tabulka 41

54 Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/metodiky-a-koncepce-cs-345>

V roce 2025 bylo prostřednictvím této služby obslou-
ženo **5 010 knihoven**, jimž bylo dodáno celkem 19 470
souborů dokumentů o průměrném počtu 61 svazků, což
představuje 1 180 160 knihovních jednotek rozvezených
do obsluhovaných knihoven. (tabulka č. 42).

**5.4.3 Pomoc při revizi a aktualizaci
knihovních fondů (KF)**
Povinnost pravidelného provádění revizí knihovních
fondů je dána knihovním zákonem (zákon č. 257/2001
Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných
knihovnických a informačních služeb⁵⁵) a prováděcí vy-
hláškou č. 88/2002 Sb.⁵⁶ Periodicita revizí je stanovena
podle velikosti knihovního fondu. V obsluhovaných
knihovnách jde o pětiletý cyklus.

Pomocí při revizi a aktualizaci knihovních fondů v ob-
sluhovaných knihovnách se rozumí pomoc při fyzické
revizi, obsahové prověrce, dohledávkách, opravách
(poškození nebo nové přebalení knih), aktualizaci
knihovního katalogu a dalších evidencí, zpracování
protokolů o výsledku revize. Služba je poskytována
primárně neprofesionálním knihovnám a knihovnám
s pracovním úvazkem nejvýše 1,0, případně dalším
knihovnám, které o tuto službu požádají.

Pomoc při revizi knihovního fondu probíhá obvykle
podle plánu, který sestavuje pověřená knihovna na
základě komunikace se zřizovatelem/provozovatelem
knihovny nebo s obsluhovanou knihovnou.

→ Pomoc při revizi a aktualizaci v krajích v r. 2025

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet revidovaných knihoven	% revid. knihoven/ obsloužené	Počet aktualizovaných knihoven	% aktual. knihoven/ obsloužené
Hl. m. Praha	15	15	100 %	6	40 %
Středočeský	57	53	93 %	4	7 %
Jihočeský	105	58	55 %	47	45 %
Plzeňský	12	8	67 %	4	33 %
Karlovarský	41	7	17 %	34	83 %
Ústecký	87	37	43 %	50	57 %
Liberecký	24	22	92 %	2	8 %
Královéhradecký	95	47	49 %	48	51 %
Pardubický	65	50	77 %	15	23 %
Kraj Vysočina	68	56	82 %	12	18 %
Jihomoravský	153	122	80 %	31	20 %
Olomoucký	184	102	55 %	82	45 %
Zlínský	132	53	40 %	79	60 %
Moravskoslezský	118	64	54 %	54	46 %
Celkem	1 156	694	60 %	462	40 %

Tabulka 43

55 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-257>

56 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-88>

Aktualizace KF je časově i odborně náročná činnost,
která by v knihovnách měla probíhat v pravidelných
cyklech (doporučený cyklus jsou dva roky). Důkladná
aktualizace probíhá obvykle před prováděním revizí KF.

→ Počty revizí a aktualizací v knihovnách v roce 2025

Počet revidovaných knihoven	694
Počet revidovaných k. j.	2 304 996
Ø počet revid. k. j./1 revid. knihovna	3 321
Počet aktualizovaných knihoven	462
Počet aktualizovaných k. j.	1 436 375
Ø počet aktualizovaných k. j./1 aktual. knihovna	3 109

Tabulka 44

Revize a aktualizace fondu nepatří ke každoročně
prováděným činnostem ve všech knihovnách, proto
i jednotlivé hodnoty v různých letech mohou vykazovat
odlišné charakteristiky. V roce 2025 byla provedena
revize v 694 knihovnách, revizí prošlo **2 304 996 kni-
hovních jednotek**. **Aktualizace** fondů proběhla ve 462
knihovnách, aktualizací prošlo **1 436 375 knihovních
jednotek** a průměrně bylo aktualizováno **3 109 k. j.
v jedné obsloužené knihovně** (tabulka č. 44).

**V roce 2025 využilo službu pomoci při revizi a aktu-
lizaci KF 1 156 knihoven**, to je 20 % ze všech obslu-
hovaných knihoven.

Počet zrevidovaných a aktualizovaných knihovních
jednotek na jednu revidovanou nebo aktualizovanou
knihovnu v jednotlivých krajích v roce 2025 vyjadřuje
objem těchto činností (čím vyšší počet zkontrolova-
ných svazků, tím větší objem práce metodika) (tabulka
č. 45–46). Obsluhované knihovny a jejich provozovatelé
mají o službu trvalý zájem. Podle zvyšujícího se zájmu
předpokládáme, že bude i nadále nepostradatelnou
součástí RF. Ve stále větší míře jsou revize prováděny
pomocí automatizovaných knihovních systémů, čímž se
značně zkrátí časové nároky na tuto službu i případná
chybovost při provádění revize. Přitom jejím obsahem
není pouhá pomoc zřizovatelům knihoven se správou
majetku, ale také pomoc při aktualizaci a průběžné péči
o kvalitu KF, jeho obsahu a struktury.

→ Ø Počet revidovaných k. j./1 revidovaná
knihovna r. 2024/2025

Ø Počet revidovaných k. j./1 revid. knihovna	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	20 424	6 717
Středočeský	1 878	2 068
Jihočeský	1 355	2 079
Plzeňský	4 738	1 562
Karlovarský	2 042	2 018
Ústecký	2 396	2 214
Liberecký	3 292	4 899
Královéhradecký	971	2 025
Pardubický	1 558	2 707
Kraj Vysočina	3 814	4 193
Jihomoravský	3 893	4 382
Olomoucký	2 324	2 507
Zlínský	3 168	2 448
Moravskoslezský	4 884	5 817
Ø ČR	4 053	3 260

Tabulka 45

→ Ø Počet aktualizovaných k. j./1
aktualizovaná knihovna r. 2025

Ø Počet aktualizovaných k. j./1 aktual. knihovna	r. 2025
Hl. m. Praha	16 793
Středočeský	21 610
Jihočeský	2 260
Plzeňský	2 009
Karlovarský	378
Ústecký	1 929
Liberecký	50 903

Královéhradecký	2 278
Pardubický	2 917
Kraj Vysočina	1 829
Jihomoravský	9 808
Olomoucký	2 021
Zlínský	2 518
Moravskoslezský	1 482
Ø ČR	8 481

Tabulka 46

**5.5 Nákup a zpracování knihovních
fondů (KF) z prostředků provozovatele
knihovny (obce), jejich distribuce**
K zajištění kvalitní akvizice a zpracování vlastních kni-
hovních fondů mohou knihovny využít služby pověřené
nebo krajské knihovny (podle praxe v krajích a na zá-
kladně smluv). Ty provedou odborný výběr dokumentů
a/nebo tyto dokumenty odborně zpracují. Při nákupu
pro více knihoven mohou využít množstevních slev
nebo slev, které mají smlouveny se svým distributorem.
Společný nákup, který realizuje pověřená nebo krajská
knihovna za finanční prostředky poskytnuté obcemi,
má několik předností. Kromě koordinace odborných
činností a účelné dělby práce je to především hospodár-
nost, odbornost výběru a následné odborné zpracování.
**Cílem této služby je, aby obsluhované knihovny měly
vlastní, kvalitní a aktuální knihovní fond, který mo-
hou obohacovat o dokumenty z výměnných cirkulač-
ních souborů.** Obce tak vyjadřují svou odpovědnost za
úroveň knihovnických a informačních služeb občanům
a zájem o to, aby služby byly co nejkvalitnější.

**5.5.1 Nákup knihovních fondů
z prostředků obcí**

Z porovnání let 2024 a 2025 vyplývá, že v roce 2025 bylo
na nákup knihovního fondu vynaloženo o **1 160 244 Kč
více než v předchozím roce**, a tuto službu využilo 836
knihoven (14 % ze všech obsluhovaných knihoven).
Celkově bylo z prostředků obcí v roce 2025 nakoupeno
do vlastních fondů knihoven prostřednictvím krajských
a pověřených knihoven 67 120 knihovních jednotek, to
je o 2 650 více než v roce předchozím (tabulka č. 47).

→ Nákup KF z prostředků obcí do
vlastních KF r. 2024/2025

Nákup KF z prostředků obcí	r. 2024	r. 2025
Počet obslužených knihoven	810	836
Počet knihovních jednotek	64 470	67 120
Částka na nákup KF	14 053 004	15 213 248

Tabulka 47

→ Nákup vlastních KF z prostředků obcí v krajích r. 2025

Kraj	Počet obslužených knihoven	Počet koupených k. j.	Počet koupených k. j./1 obslužená knihovna	Počet obsluhovaných knihoven	% obslužených knihoven z počtu obsluhovaných	Finanční prostředky na nákup KF z prostředků obcí (v Kč)
Hl. m. Praha	0	0	0	40	0 %	0
Středočeský	0	0	0	776	0 %	0
Jihočeský	59	1 820	31	576	10 %	624 083
Plzeňský	0	0	0	477	0 %	133 860
Karlovarský	15	669	45	113	13 %	124 392
Ústecký	48	5 494	114	327	15 %	1 316 944
Liberecký	88	5 613	64	204	43 %	1 455 043
Královéhradecký	9	511	0	375	2 %	157 059
Pardubický	0	0	0	419	0 %	0
Kraj Vysočina	13	464	36	601	2 %	0
Jihomoravský	186	12 399	67	677	27 %	2 432 622
Olomoucký	170	8 548	50	470	36 %	1 918 508
Zlínský	128	10 802	84	380	34 %	1 923 322
Moravskoslezský	120	20 800	173	377	32 %	5 127 416
Celkem	836	67 120	80	5 812	14 %	15 213 248

Tabulka 48

Službu „nákup knihovních fondů z prostředků obce“ nevyužívají knihovny v krajích Středočeském, Královéhradeckém, Pardubickém a v Hlavním městě Praze. Nejvíce je tato služba rozšířena v kraji Jihomoravském, Olomouckém, Zlínském a Moravskoslezském (tabulka č. 48).

→ Počet knihoven v krajích, které nakupují stálý KF prostřednictvím KK a PK r. 2024/2025

Kraj	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	0	0
Středočeský	0	0
Jihočeský	62	59
Plzeňský	3	0
Karlovarský	15	15
Ústecký	47	48
Liberecký	88	88
Královéhradecký	0	9
Pardubický	0	0
Kraj Vysočina	13	13
Jihomoravský	178	186
Olomoucký	164	170
Zlínský	128	128
Moravskoslezský	112	120
Celkem	810	836

Tabulka 49

5.5.2 Zpracování knihovních fondů z prostředků obcí

Služba zpracování knihovních fondů z prostředků obcí souvisí s nákupem KF z prostředků zřizovatele, ale může být a v mnoha případech je poskytována bez návaznosti na nákup knihovního fondu. Řada knihoven volí možnost samostatného nákupu, jen odborné zpracování zajišťuje pověřená knihovna. Regiony, které vykazují vysoký zájem knihoven (resp. obcí) o zpracování svých KF, mají dlouholetou tradici ve společně doplňovaných knihovních fondech. Pověřené a krajské knihovny často nakupují a zpracovávají KF nejen pro nejmenší obecní knihovny, ale i pro knihovny profesionální. V některých případech se způsob příspěvků obcí na nákup a zpracování vlastního KF vyvinul po transformaci okresních knihoven jako operativní řešení nové situace. Spokojenost obcí se službou přispěla k jejímu zachování.

I v této oblasti, stejně jako v nákupu KF do vlastních fondů knihoven, je v celostátním měřítku zaznamenána určitá rozkolísanost. Je tedy zřejmé, že nákup a následné zpracování velmi často závisí na tradici, momentálním stavu financí obce a zájmu o financování knihovny, kterou zřizují a provozují.

V roce 2025 krajské nebo pověřené knihovny zpracovaly pro 1 445 knihoven 129 409 knihovních jednotek (r. 2024 = 1 414/130 780 k. j.). Podrobnější informace z jednotlivých krajů ukazuje tabulka č. 50.

O zpracování vlastního KF mělo vždy zájem více knihoven než o jeho společný nákup.

→ Počet obslužených knihoven a zpracovaných k.j. v krajích v roce 2025

Kraj	Počet obslužených knihoven	% obslužených knihoven z obsluhovaných	Počet zpracovaných k. j.	Počet zprac. k. j./obslužená knihovna
Hl. m. Praha	0	0 %	0	0
Středočeský	24	3 %	10 368	432
Jihočeský	123	21 %	3 759	31
Plzeňský	14	3 %	136	10
Karlovarský	16	14 %	670	42
Ústecký	114	35 %	10 353	91
Liberecký	98	48 %	7 127	73
Královéhradecký	39	10 %	1 739	45
Pardubický	48	11 %	3 063	64
Kraj Vysočina	74	12 %	2 992	40
Jihomoravský	232	34 %	20 541	89
Olomoucký	260	55 %	15 491	60
Zlínský	258	68 %	25 945	101
Moravskoslezský	145	38 %	27 225	188
Celkem	1 445	25 %	129 409	90

Tabulka 50

5.6 Servis automatizovaného knihovního systému (AKS)

Zajištěním servisu automatizovaného knihovního systému (AKS) se rozumí zajištění servisních služeb pro obsluhované knihovny kraje v částech AKS, které jsou využívány k plnění RF (katalogizace, revize KF a automatizované agendy cirkulačních výměnných souborů včetně provozu regionálního automatizovaného systému RAKS), zaškolení pracovníků při práci s příslušnými moduly, metodická a praktická pomoc při zavádění RAKS, roční údržba, případně upgrade.

Rozsah poskytování této služby je v jednotlivých krajích různý a je závislý na dohodě a spolupráci s pověřenou knihovnou. Obsahem služby jsou zásahy související s aktualizací, instalací, drobnými úpravami a opravami AKS. Zásahy mohou provádět servisní pracovníci nebo správci sítí knihoven, jednodušší zásahy případně i metodičti pracovníci.

Tyto činnosti může hradit pověřená nebo krajská knihovna z prostředků na regionální funkce (v souladu s pravidly a podmínkami kraje, na základě smluvního ujednání). Nezapočítávají se metodické aktivity, např. ukládání dat, export, zaškolování knihovníka, zálohování dat apod.; jsou součástí poradenské a konzultační služby.

→ Servis automatizovaných knihovních systémů (AKS) r. 2024/2025

Počet	r. 2024	r. 2025
Knihovny, pro které PK zajišťují podporu AKS	2 704	2 906
Akce, zásahy	3 759	3 731

Tabulka 51

V posledních letech se ve velké míře zavádí AKS i do obecních (neprofesionálních) knihoven. AKS umožňují nejen elektronickou evidenci knihovních dokumentů, ale také vytvoření čtenářského konta, přístup veřejnosti do elektronického katalogu knihovny na internetu (OPAC) nebo možnost využívání elektronických služeb jako je půjčování e-knih a e-audioknih. AKS významně zlepšují dostupnost knihovny pro veřejnost i kvalitu jejích služeb.

Obecní (neprofesionální) knihovny by měly být automatizovány prostřednictvím regionálních automatizovaných knihovních systémů (RAKS), které provozují pověřené knihovny⁵⁷. V některých regionech tyto systémy nefungují a malé knihovny musí kupovat samostatný automatizovaný systém, což je mimořádně finančně nákladné.

Regionální AKS je ekonomické řešení, kdy funguje jeden systém pro celý region a je spravován pověřenou knihovnou. Pověřená knihovna jako jeho provozovatel

57 Doporučuje se využívat dotační program VISK 3 pro automatizaci obsluhovaných knihoven. Viz <https://visk.nkp.cz/visk-3-informacni-centra-verejnych-knihoven-ickekn>.

a správce zaručuje kvalitu a rychlost vkládaných záznamů. AKS zjednodušují revize fondů či export záznamů při půjčování souborů z výměnných fondů (VF). Další problémy v této oblasti souvisejí s výskytem více dodavatelů AKS v jednom regionu. To může komplikovat poskytování servisu v rámci této služby a také zvyšovat náklady s ním spojenými.

Servisní služby jsou nejvíce poskytovány obecním (neprofesionálním) knihovnám a malým knihovnám s jedním profesionálním pracovníkem. Význam této služby stále roste. Některé kraje řeší servis i dodavatelskou cestou a financují ji z prostředků RF. Obce často nechťejí nebo nemohou financovat či realizovat nezbytnou údržbu a aktualizace, to pak negativně ovlivňuje nebo zcela znemožňuje technologie v knihovnách využívat. Některé méně náročné práce provádějí sami metodici přímo na místě.

→ Knihovny, které využívají službu AKS –% ze všech obsluhovaných r. 2024/2025

Kraj	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	80 %	83 %
Středočeský	31 %	34 %
Jihočeský	49 %	55 %
Plzeňský	6 %	5 %
Karlovarský	70 %	70 %
Ústecký	27 %	32 %
Liberecký	49 %	51 %
Královéhradecký	28 %	28 %
Pardubický	61 %	68 %
Kraj Vysočina	70 %	64 %
Jihomoravský	68 %	69 %
Olomoucký	33 %	63 %
Zlínský	67 %	68 %
Moravskoslezský	51 %	49 %
Celkem	46 %	50 %

Tabulka 52

→ Počet knihoven, pro které PK zajišťují podporu AKS r. 2024, 2025

Kraj	r. 2024	r. 2025
Hl. m. Praha	32	33
Středočeský	242	261
Jihočeský	283	319
Plzeňský	27	26
Karlovarský	82	79
Ústecký	87	104
Liberecký	100	104
Královéhradecký	104	105
Pardubický	255	285
Kraj Vysočina	419	383
Jihomoravský	466	467
Olomoucký	157	297
Zlínský	256	257
Moravskoslezský	194	186
Celkem	2 704	2 906

Tabulka 53

Nejvyšší počty obsluhovaných knihoven, využívajících servis AKS, jsou v krajích Jihomoravském, Kraji Vysočina, Olomouckém a Pardubickém. Naopak velmi nízké počty jsou v krajích Plzeňském a Královéhradeckém.

5.7 Doporučené dokumenty pro další studium
Knihovnický institut ve spolupráci s Ministerstvem kultury a Moravskou zemskou knihovnou v Brně průběžně vydává další dokumenty a metodiky, které mohou sloužit k dalšímu studiu, k rozšíření metodické činnosti, případně k další inspiraci.

- **Jak řídit knihovnu** – Příručka pro začínající vedoucí/ředitele knihoven⁵⁸
- **Personalistika v knihovnách** – Příručka pro personální práci⁵⁹
- **20. výročí knihovního zákona** – Sborník vydaný k příležitosti 20. výročí vydání Knihovního zákona⁶⁰
- **Databáze novostaveb a rekonstrukcí knihoven v ČR**⁶¹

Dalšími dokumenty vhodnými k pravidelnému studiu jsou celostátní odborná periodika:

- **Čtenář** – měsíčník pro knihovny⁶²
- **Knihovna: knihovnická revue** – přináší studie z oboru knihovnictví, informuje o projektech knihoven

58 Dostupné z: <http://mcvrk.mzk.cz/databaze-staveb>

59 Dostupné z: <https://prirucky.ipk.nkp.cz/personalistika/start>

60 Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/Record/kmol.1512241?sid=7260757>

61 Dostupné z: <http://mcvrk.mzk.cz/databaze-staveb>

62 Dostupné z: <https://svkkk.cz/ctenar>

- **Duha** – informace o knihách a knihovnách⁶³
- **Regionální knihovnické časopisy** (např. Knihovnický zpravodaj Vysočina, Krok, U nás, Sova, SvětLIK, Okko a další).

Vydaná nebo aktualizovaná doporučení Ministerstva kultury⁶⁴:

- Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky (2017)
- Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky (aktualizován 2023)
- Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky (aktualizován 2019)
- Metodický pokyn pro postupy rekonstrukce knihoven (Metodika Ministerstva kultury č. 209 ze dne 24. 9. 2020)
- Služby knihoven knihovnám. Krajské programy regionálních funkcí na podporu knihoven (aktualizován 2020)
- Standard pro dobrou knihovnu, 4. přepracované vydání (2020)
- Standard pro postupy rekonstrukce knihoven (2021)

6 Celkové hodnocení

Systém podpory menších knihoven prostřednictvím regionálních funkcí je v České republice zaveden od roku 2002 a dlouhodobě přispívá k rozvoji veřejného knihovnictví. Tento model je pozitivně hodnocen zřizovateli i provozovateli knihoven a představuje důležitý nástroj pro zajištění kvalitních knihovnických služeb napříč regiony.

Významnou roli hraje pravidelná spolupráce ředitelů a metodiků knihoven se zástupci obcí, která podporuje další rozvoj regionálních funkcí a posiluje vzájemnou komunikaci. Díky této spolupráci se na mnoha místech podařilo zvýšit úroveň poskytovaných služeb i zlepšit prostorové a technické zázemí knihoven.

Stabilní systém financování spolu s metodickou podporou umožňuje knihovnám ve všech částech České republiky průběžně rozvíjet své služby, zvyšovat jejich kvalitu a současně podporovat odborný růst pracovníků,

63 Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/>

64 Všechna doporučení dostupná z: https://ipk.nkp.cz/legislativa/normy-standardy-doporuzeni/02_Normy-standardy-doporuzeni.htm#Doporu%C4%8Den%C3%AD-Ministerstva-kultury

a to i v těch nejmenších knihovnách. Knihovny tak nadále plní významnou společenskou úlohu – podporují rozvoj čtenářské a informační gramotnosti, posilují komunitní život, mezilidské vztahy i prestiž četby.

Klíčovou oporu v tomto systému představují krajské a pověřené knihovny, které zajišťují přímou metodickou pomoc a spolupráci s menšími knihovnami. Jejich pracovníkům patří uznání za odborné nasazení, ochotu i osobní přístup. Právě díky jejich práci se knihovny stávají stabilními a nepostradatelnými institucemi, které významně přispívají ke kulturnímu a společenskému životu svých obcí.

7 Statistický výkaz o výkonu RF v rámci České republiky

7.1 Věcné plnění výkonu RF

Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí	Rok 2025
Počet pověřených knihoven (včetně KK s funkcí PK)	95
Počet pracovníků zajišťujících regionální funkce	227,40
Počet obsluhovaných knihoven	5 812
Poradenská a konzultační činnost	
počet obslužených knihoven	5 859
počet poskytnutých konzultací	20 968
počet metodických návštěv	9 093
Statistika knihovnických činností – Kult (MK) 12–01	
počet obslužených knihoven	5 616
počet zpracovaných statistických výkazů	5 528
Vzdělávání knihovníků, semináře	
počet obslužených knihoven	3 748
počet všech vzdělávacích akcí	1 332
z toho: počet akcí v rámci výkonu RF	735
z toho: počet akcí realizovaných online	93
z toho: počet akcí na podporu vzdělávacích, kult. a komunitních aktivit	255
počet všech účastníků	14 659
z toho: počet účastníků akcí v rámci RF	9 065
z toho: počet účastníků online akcí	1 961
z toho: počet účastníků akcí na podporu vzdělávacích, kult. a komunitních aktivit	3 707
počet všech vyučovacích hodin	5 819
z toho: počet vyučovacích hodin v rámci RF	4 006
z toho: počet vyuč. hodin na podporu vzdělávacích, kult. a komunitních aktivit	1 286
Porady	
počet obslužených knihoven	2 075
počet akcí	316
počet účastníků	4 000

Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit	
počet obslužených knihoven	413
počet akcí, zásahů	712
Pomoc při revizi a aktualizaci KF	
počet obslužených knihoven	1 156
z toho: počet revidovaných knihoven	694
počet revidovaných knihovních jednotek	2 304 996
počet aktualizovaných knihovních jednotek	1 436 375
Nákup KF z prostředků provozovatelů (obcí) do vlastních KF	
počet obslužených knihoven	836
počet nakoupených knihovních jednotek	67 120
Zpracování KF z prostředků provozovatelů (obcí) vlastních KF	
počet obslužených knihoven	1 445
počet zpracovaných knihovních jednotek	129 409
Výměnný fond (v knihovních jednotkách)	
stav výměnného fondu k 31. 12. daného roku	3 795 586
roční přírůstek výměnného fondu	184 073
roční úbytek výměnného fondu	184 593
z ř. 45 zakoupeno z finančních prostředků kraje na regionální funkce	160 548
z ř. 45 zakoupeno z finančních prostředků obce	17 360
z ř. 45 zakoupeno z finančních prostředků dalších zdrojů, příp. dary	5 854
Cirkulace VF	
počet obslužených knihoven	5 010
počet expedovaných souborů	19 470
počet svazků v souborech	1 180 160
Servis automatizovaného knihovního systému (AKS)	
počet knihoven, pro které pověřená knihovna zajišťuje podporu AKS	2 906
počet akcí, zásahů	3 731
Doprava v rámci výkonu RF	
počet obslužených knihoven	4 962
počet ujetých km	299 703

7.2 Finanční plnění výkonu RF z dotace na výkon RF

Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí	Rok 2025
Počet PK (včetně KK s funkcí PK)	95
Spotřeba materiálu (číslo účtu 501)	44 657 386,65
z toho: nákup knihovního fondu	41 790 911,39
Spotřeba energie (číslo účtu 502)	2 607 788,04
Opravy a udržování (číslo účtu 511)	228 540,57
Cestovné (číslo účtu 512)	1 288 754,24
Ostatní služby (číslo účtu 518)	13 007 301,76
z toho: doprava	929 522,32
z toho: servis AKS	1 824 175,80
z toho: nákup licence na el. zdroje	282 068,55
z toho: nákup knihovnických služeb	6 311 356,70
Mzdové náklady (číslo účtu 521)	94 746 623,42
z toho: platy zaměstnanců	92 906 149,42

z toho: ostatní osobní náklady	1 756 601,00
Zákonné sociální pojištění (číslo účtu 524)	31 410 700,08
Sociální náklady (zákonné a jiné s. n.) (číslo účtu 527 a 528)	2 992 446,95
Jiné ostatní náklady (číslo účtu 549)	180 276,57
Ostatní provozní náklady (neuvedeny v ř. 64, 66–69, 74, 77–79)	1 439 772,86
Provozní náklady celkem (součet ř. 64, 66–69, 74, 77–80)	195 543 825,04
Investiční náklady	102 508,00
Náklady celkem (z krajské dotace) (součet ř. 81 a 82)	195 646 333,04
Přidělená dotace (krajská)	195 893 452,95
Vráceno	256 995,19

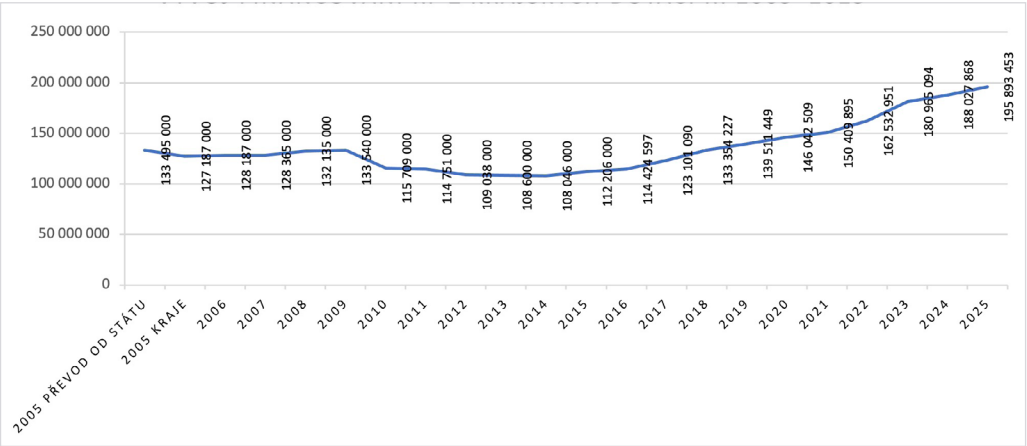
7.3 Financování RF z jiných zdrojů (vlastní prostředky knihovny, obce, další zdroje a sponzorské dary)

Spotřeba materiálu (číslo účtu 501)	1 734 966,75
z toho: na nákup knihovního fondu*	1 545 700,72
Mzdové náklady (číslo účtu 521)	6 074 158,13
z toho: platy zaměstnanců	5 831 627,13
z toho: ostatní osobní náklady	242 531,00
Zákonné sociální a zdravotní pojištění (číslo účtu 524)	1 702 176,93
Ostatní provozní náklady (neuvedené v ř. 94, 96, 99)	2 045 086,55
Provozní náklady celkem (součet ř. 94, 96, 99, 100)	11 568 443,50
Investiční náklady	
Náklady celkem (součet ř. 101 + 102)	11 568 443,50
Finanční prostředky obcí na fond knihoven a jeho zpracování**	16 945 966,44
na nákup (stálého) knihovního fondu pro knihovny (z prostředků obcí)	15 213 248,15
na zpracování (stálého) knihovního fondu pro knihovny (z prostředků obcí)	1 710 875,29
Další finanční podpora knihoven z krajského rozpočtu (mimo RF)	
Celkové částky, které knihovny získaly v daném roce	7 595 082,00
z krajských grantových programů určených nejen knihovnám	1 156 000,00
z krajských grantových programů určených výhradně knihovnám	6 439 082,00
Podíl obcí na nákupu výměnného fondu	
počet obcí přispívajících na nákup výměnného fondu	967
částka poskytnutá na výměnný fond (za přispívající obce celkem)	5 942 173,06

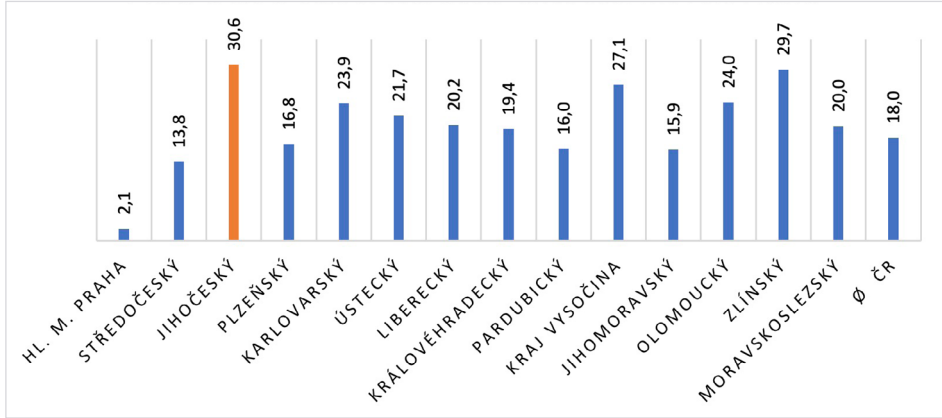
8 Grafy

8.1 Financování regionálních funkcí

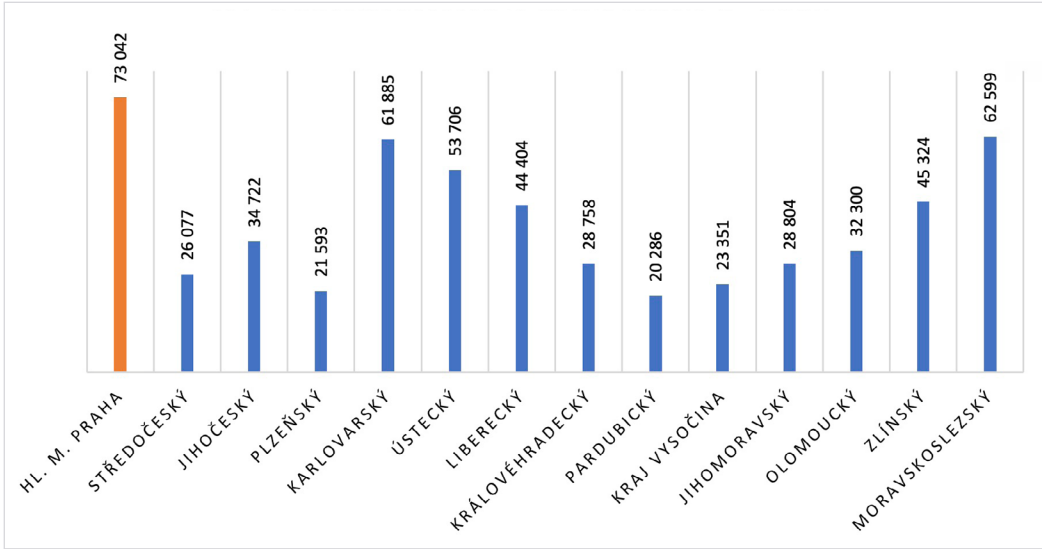
Vývoj financování RF z krajských dotací r. 2005–2025

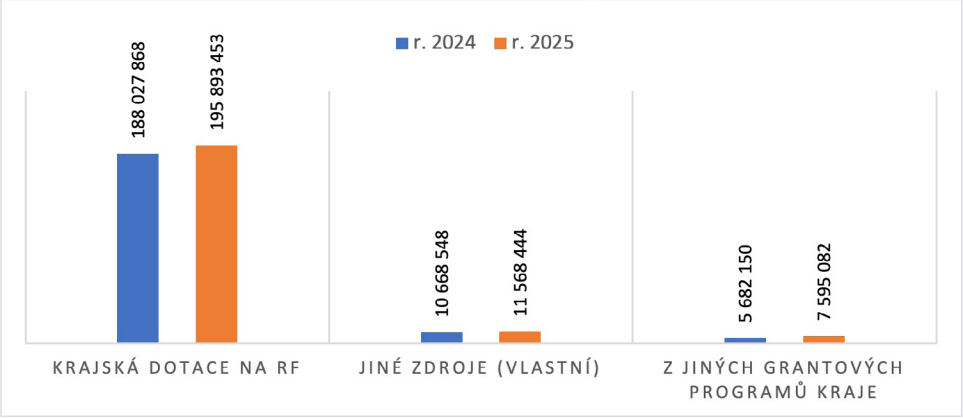
Financování RF z krajských dotací v přepočtu na jednoho obyvatele r. 2025

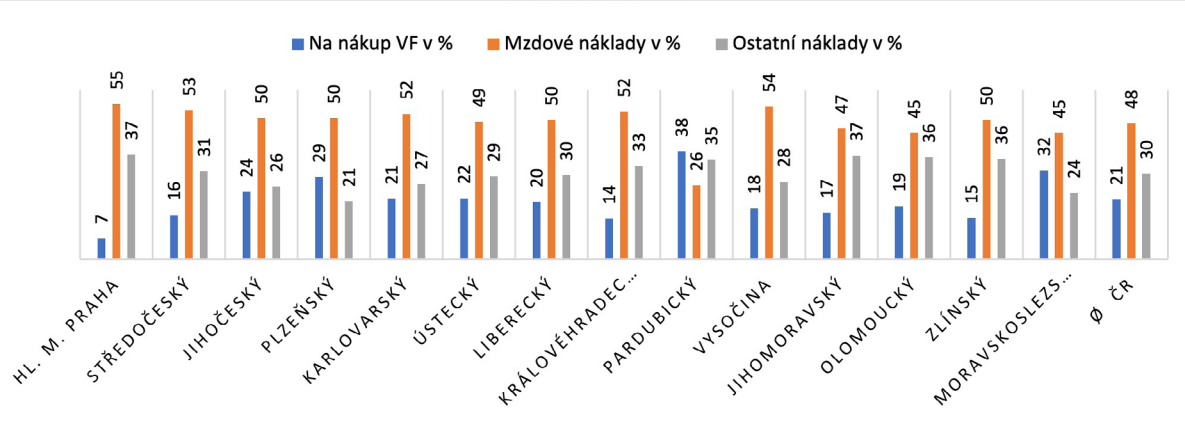
Financování RF z krajských dotací v přepočtu na obsluhovanou knihovnu r. 2025

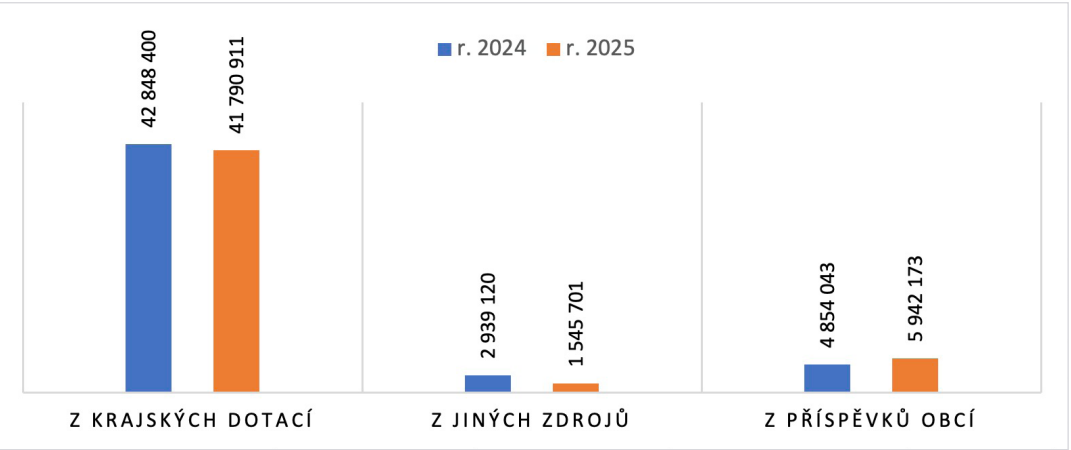
Celková finanční dotace krajů na výkon RF r. 2024, 2025

Struktura celkových nákladů krajské dotace na RF v % r. 2025

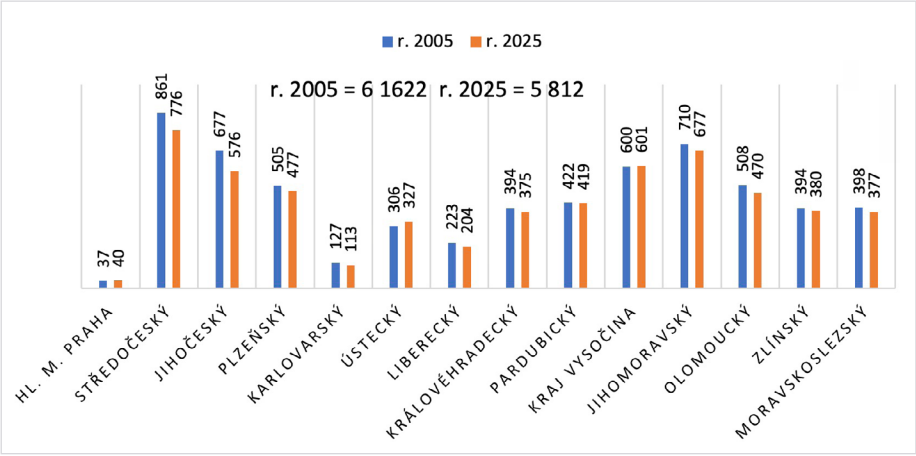

Financování výměnného fondu z hlediska zdrojů r.2024/2025

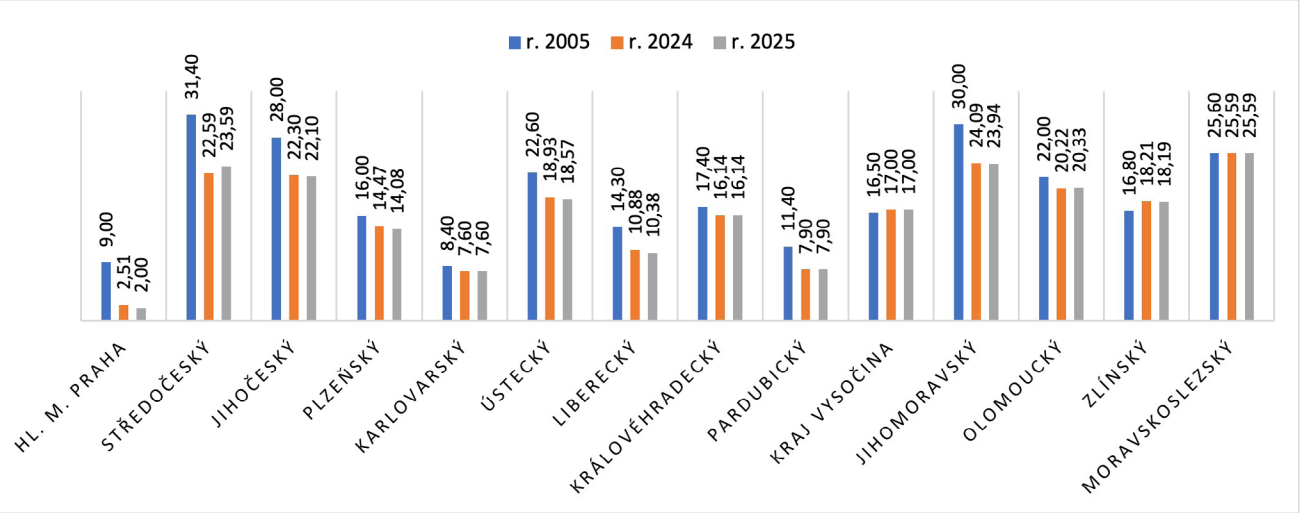

8.2 Podmínky fungování regionálních funkcí

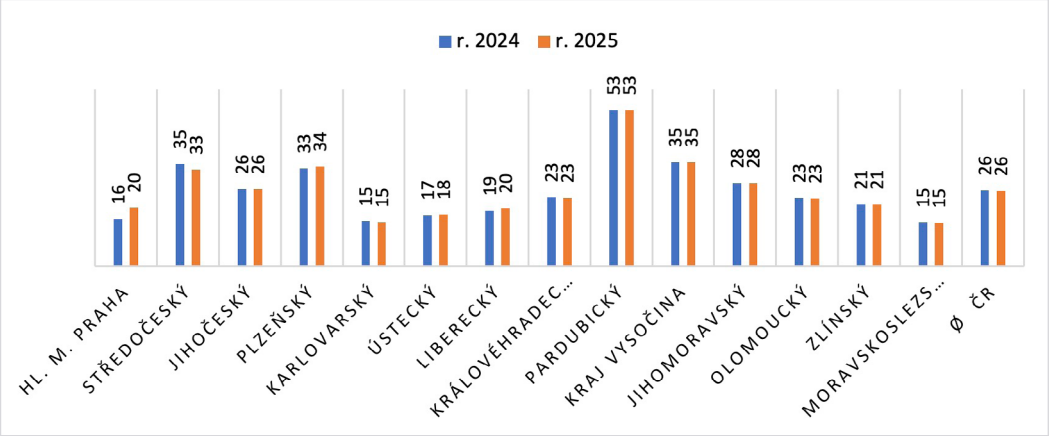
Obsluhované knihovny r. 2024/2025

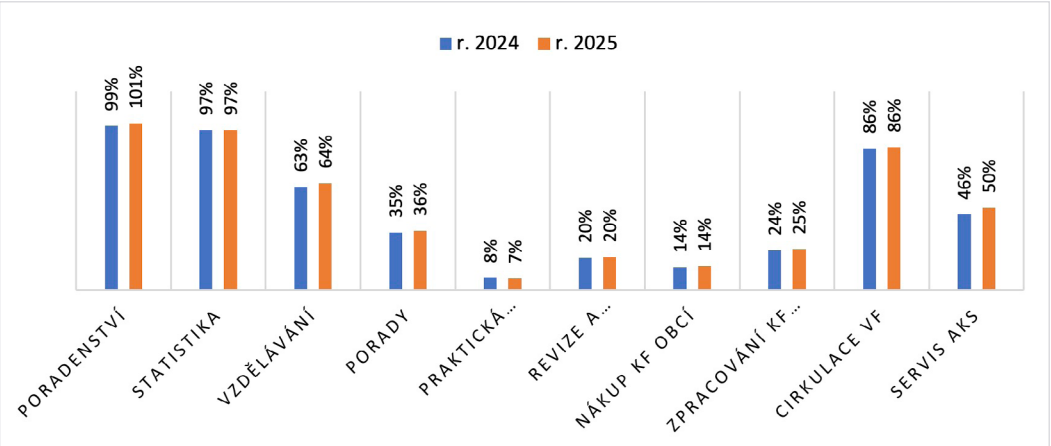
Přehled pracovních úvazků v krajích r. 2024/2025

Počet knihoven na 1 pracovníka odd. RF r. 2024, 2025

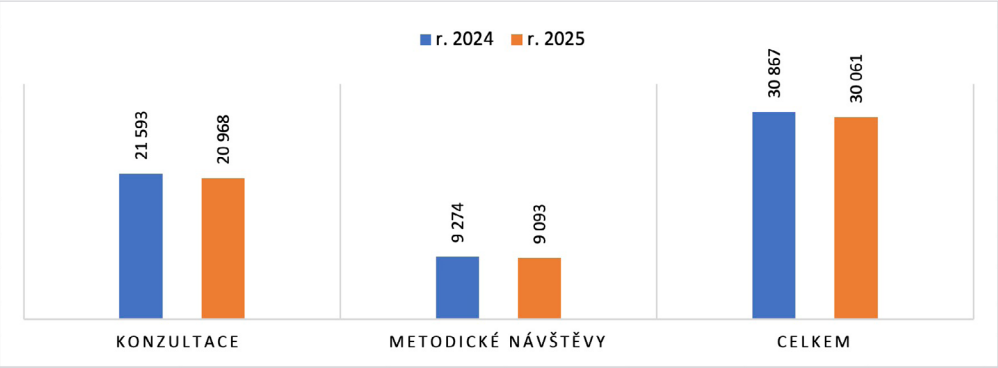

Využívání jednotlivých služeb v % r. 2024/2025

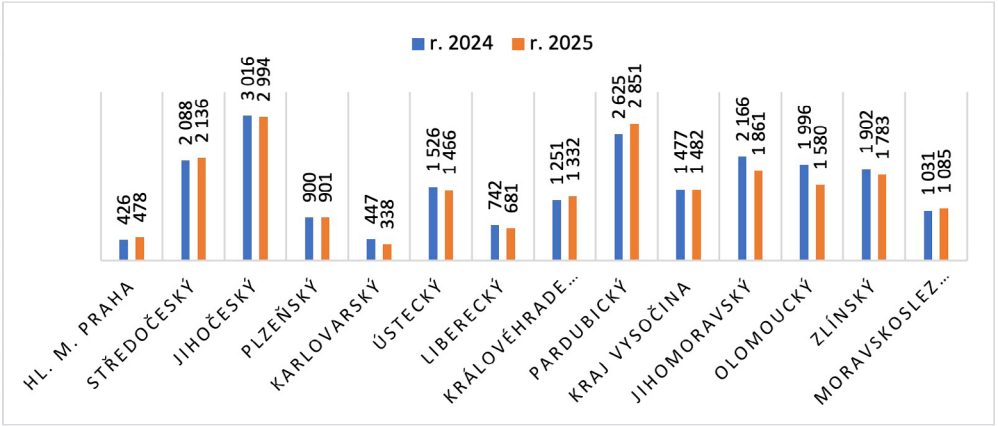

8.3 Poradenská a konzultační činnost

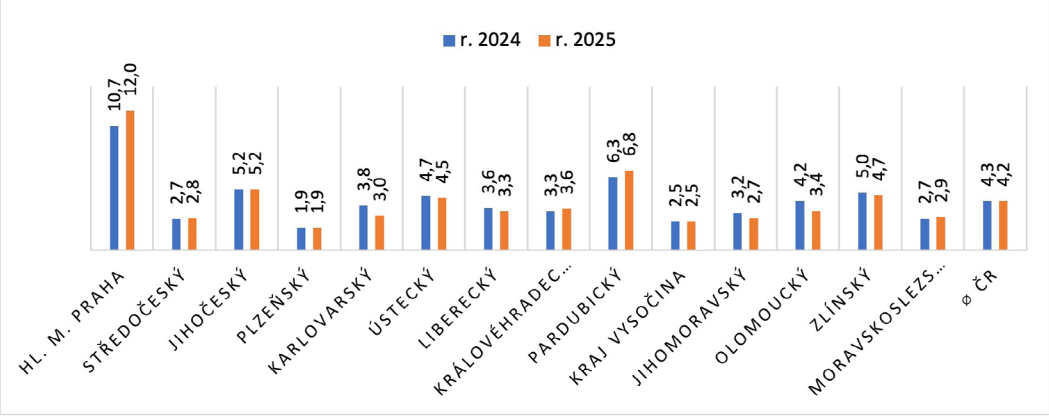
Konzultace a metodické návštěvy r. 2024/2025

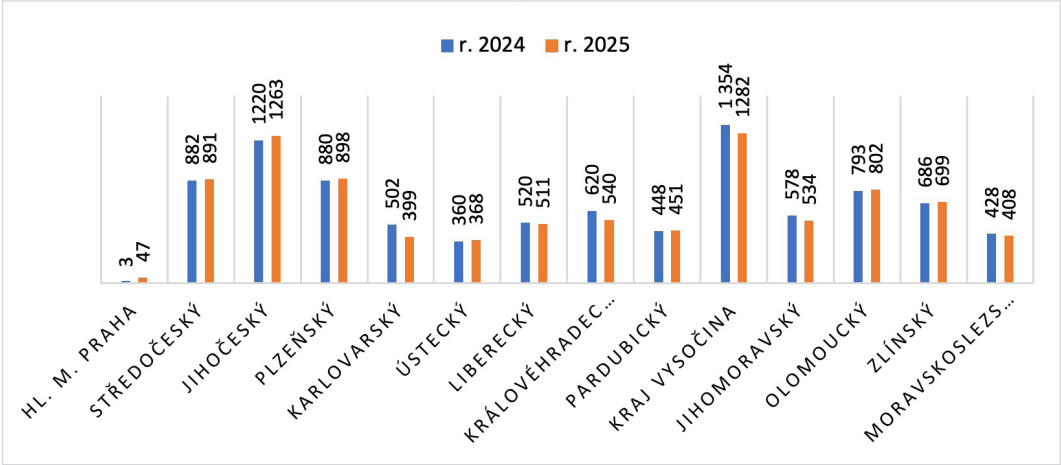
Počet konzultací v krajích r. 2024/2025

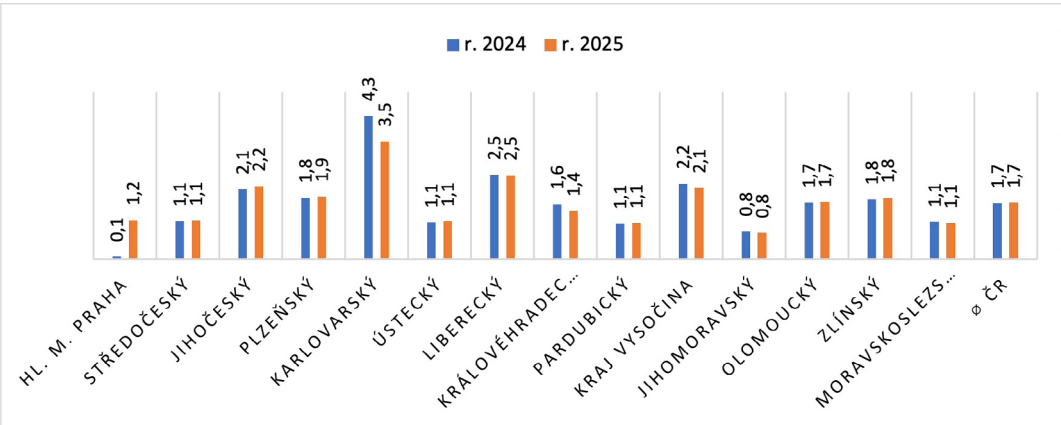
Počet konzultací na 1 obsluhovanou knihovnu r. 2024/2025

Metodické návštěvy v krajích r. 2024/2025

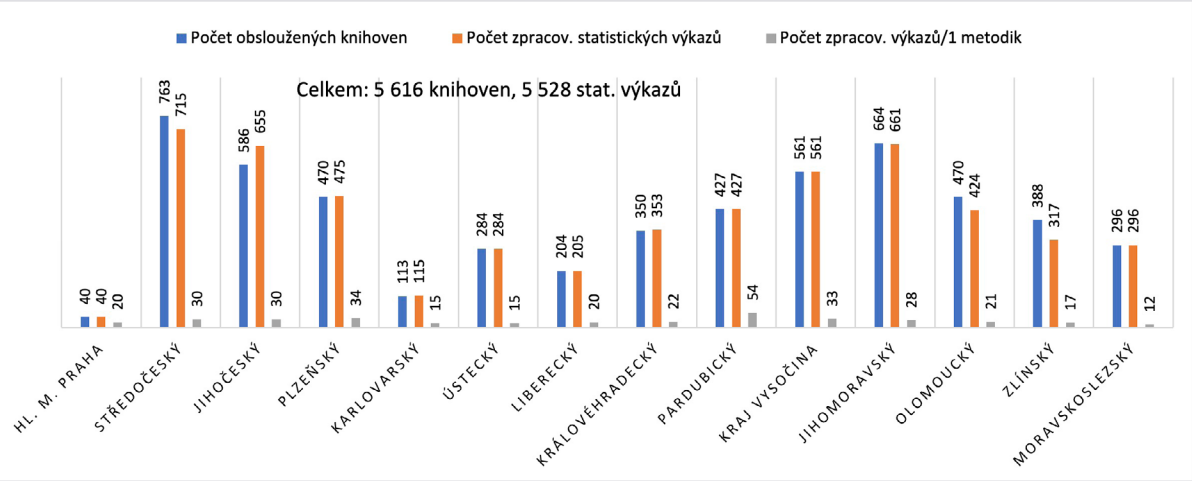

Počet metodických návštěv na 1 obsluhovanou knihovnu r. 2024/2025

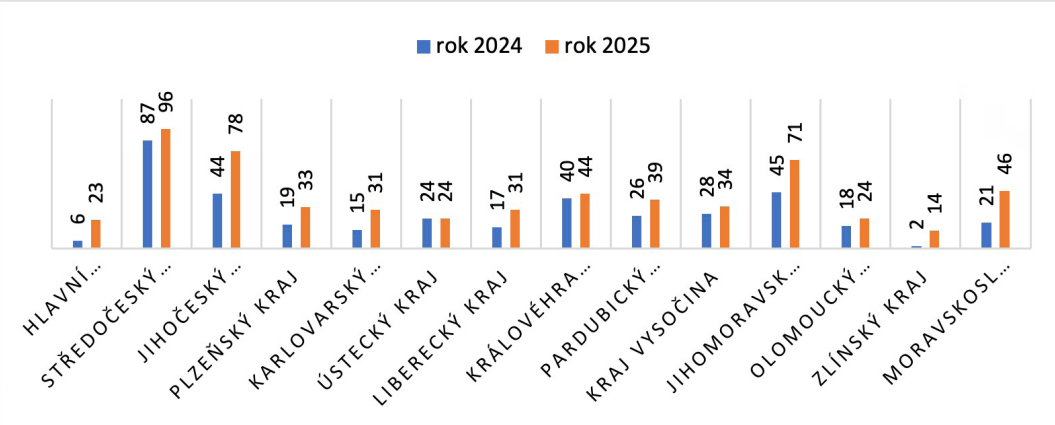

8.4 Statistika knihovnických činností

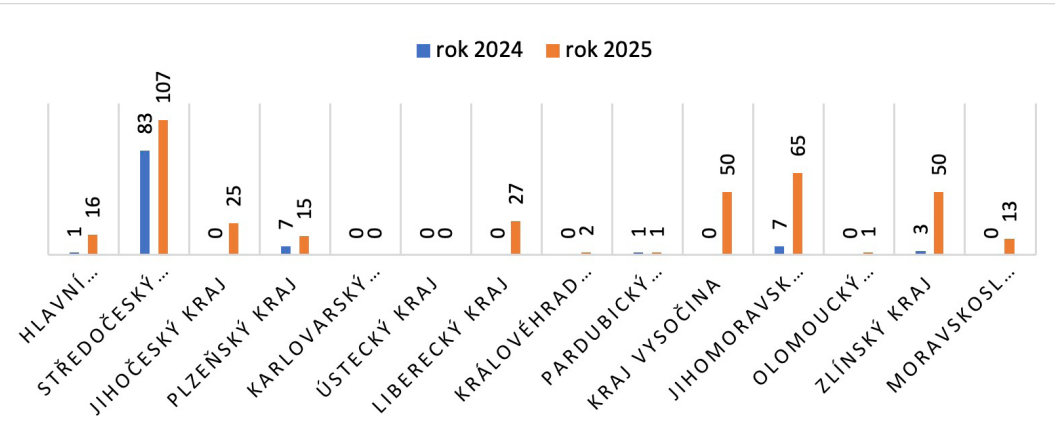
Sběr statistických údajů r. 2025

Přímý elektronický sběr – profi knihovny r. 2024/2025

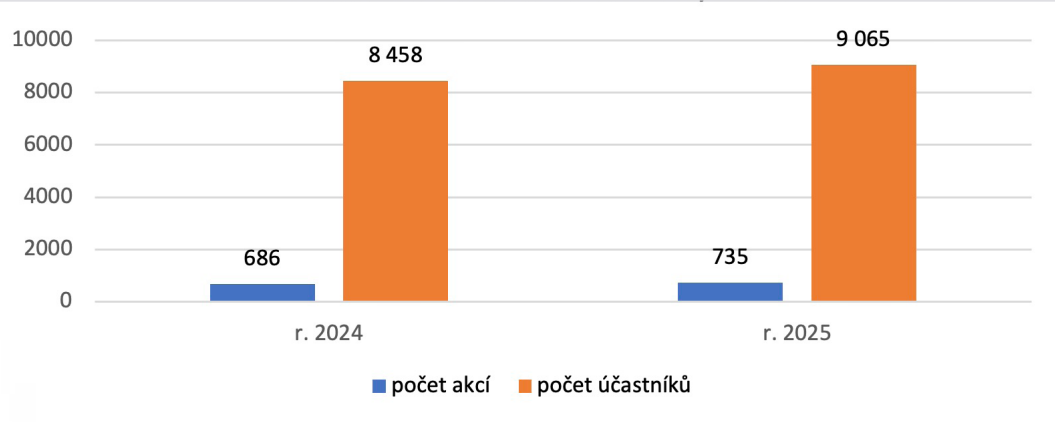

Přímý elektronický sběr – neprofi knihovny r. 2024/2025

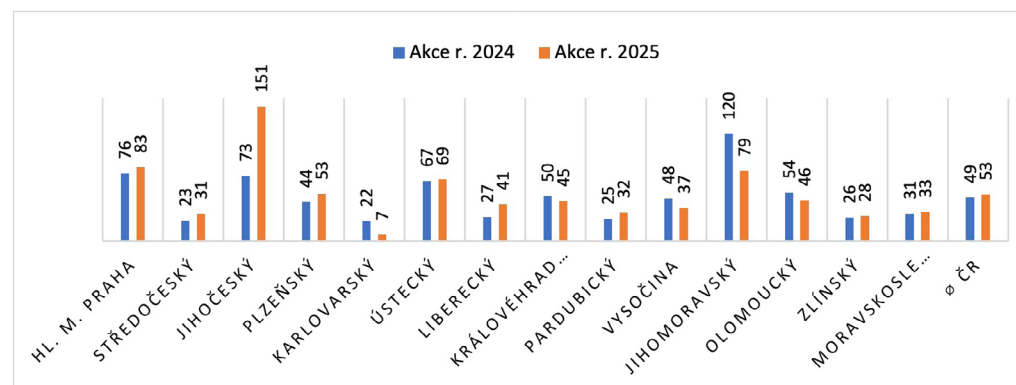

8.5 Vzdělávání, semináře, porady

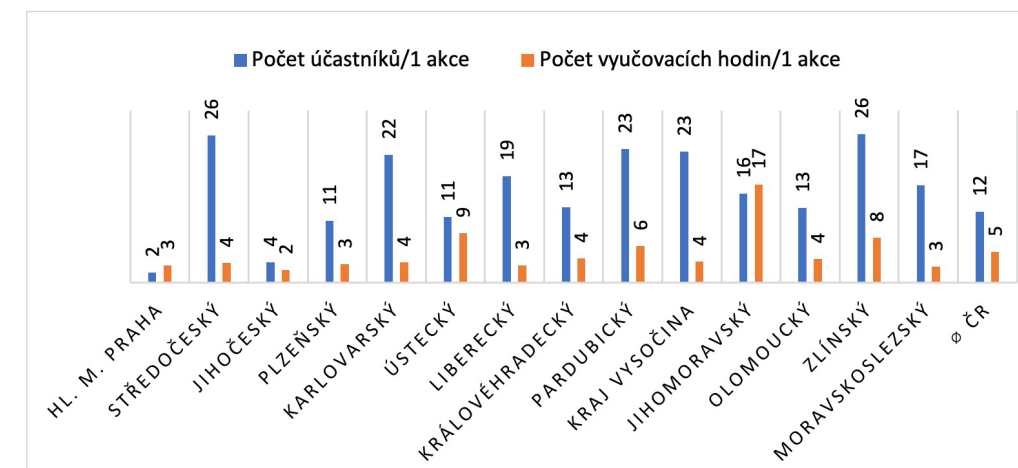
Vzdělávání v rámci RF r. 2024, 2025

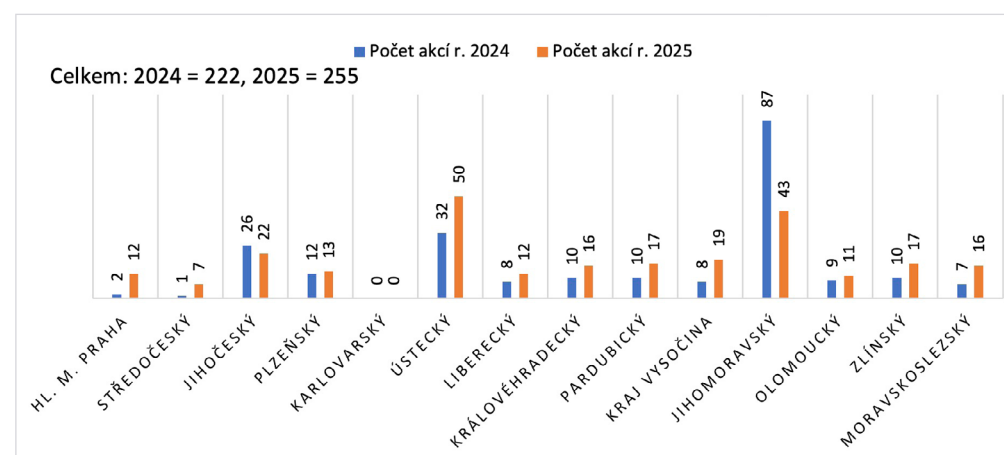
Vzdělávací akce v krajích v rámci RF 2024/2025

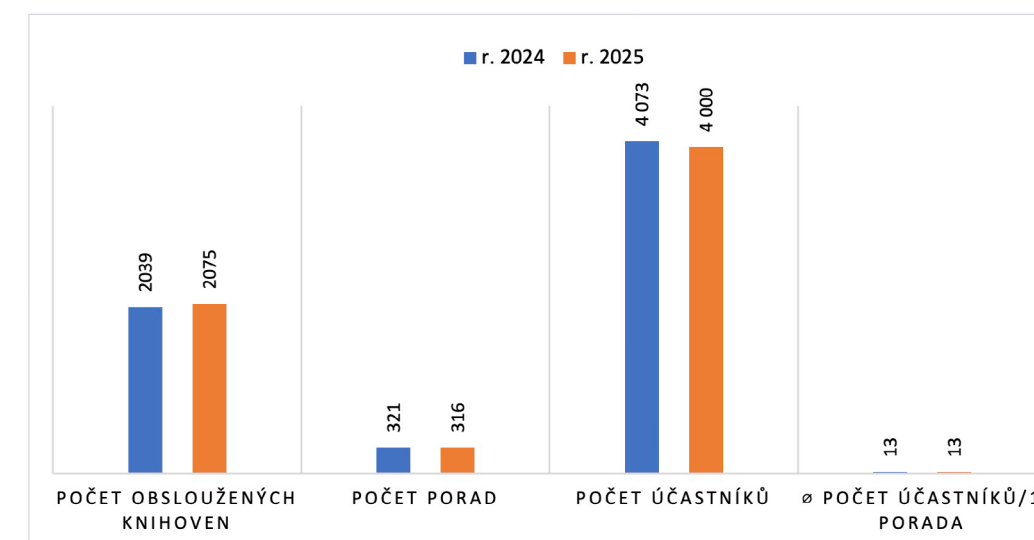
Ukazatelé vzdělávání v krajích v rámci RF r. 2025

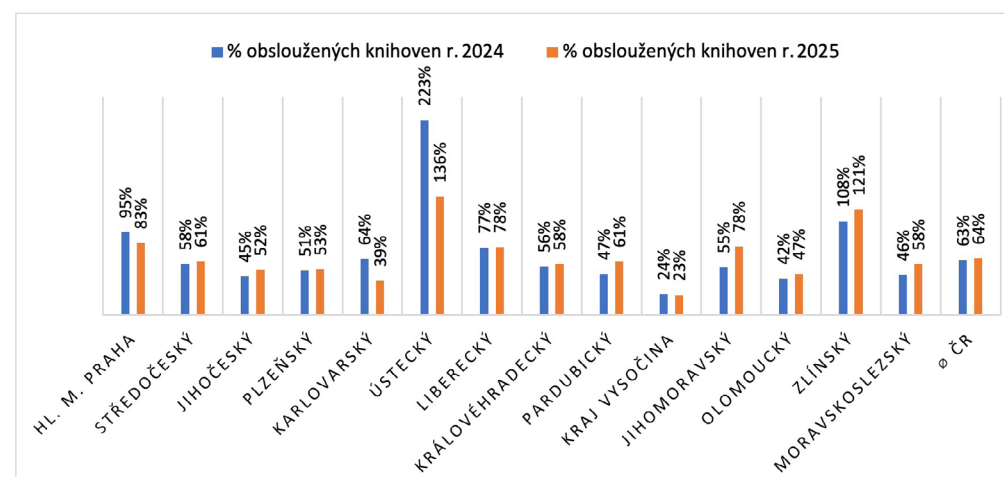
Vzdělávací akce na podporu vzd., kult. a komunitních aktivit v krajích 2024/2025

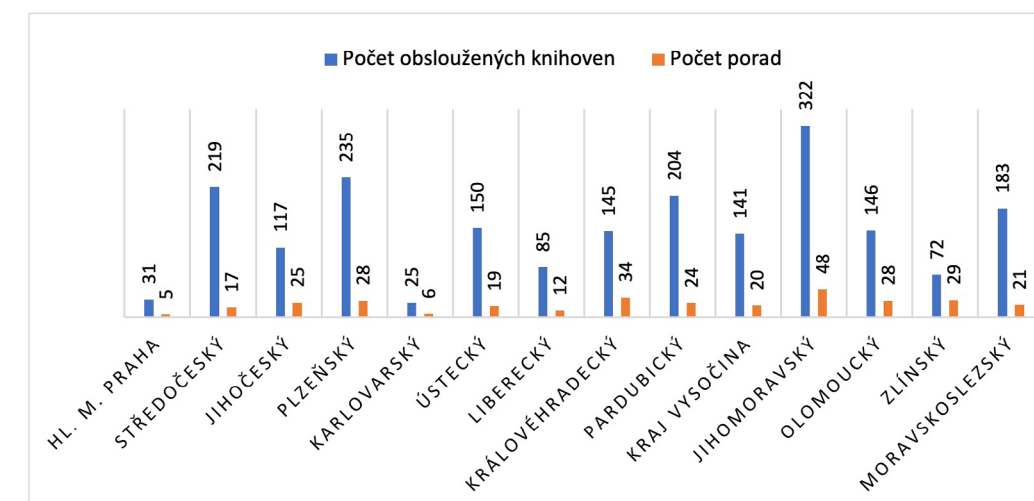
Porady r. 2024/2025

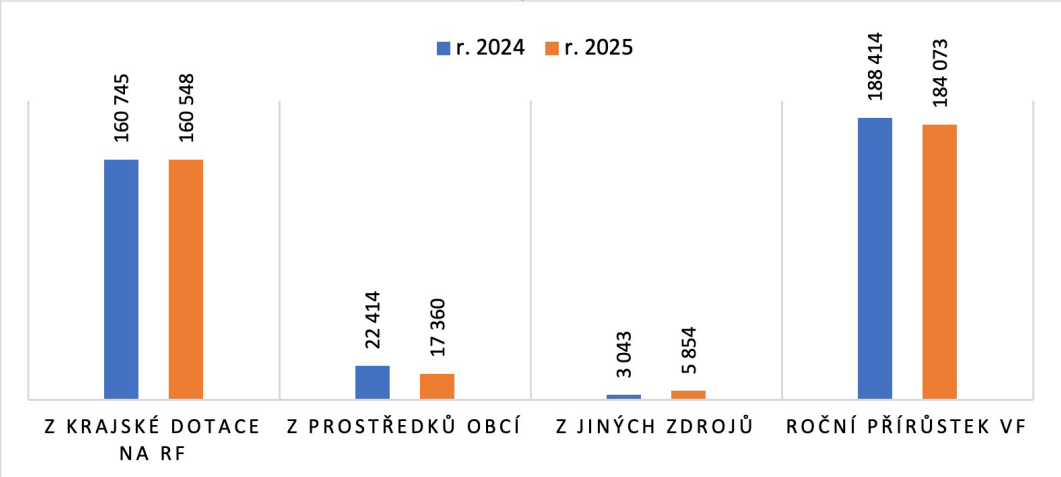
Vzdělávání knihovníků – % obslužených knihoven r. 2024/2025

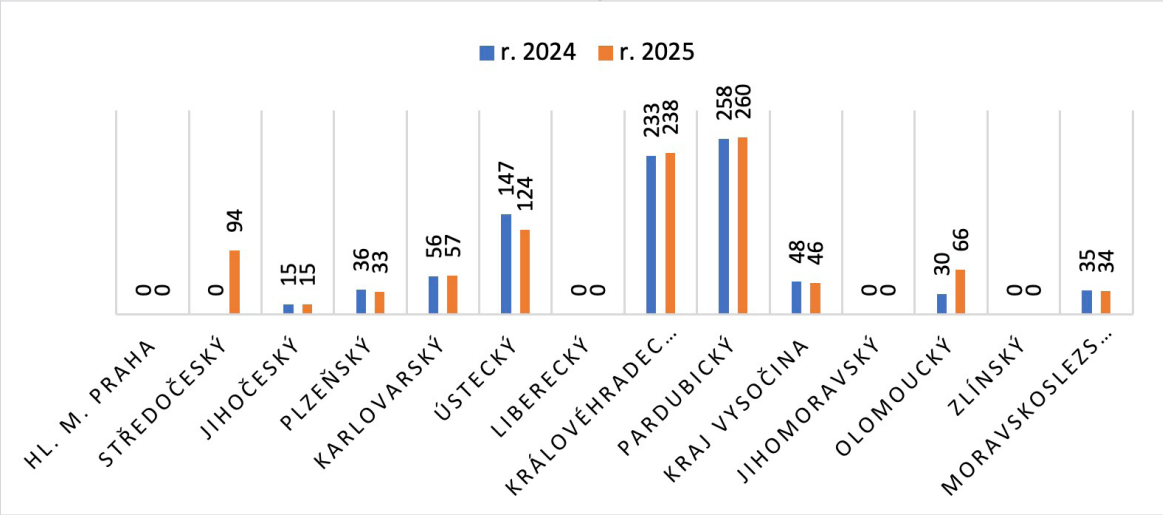
Porady v krajích r. 2025

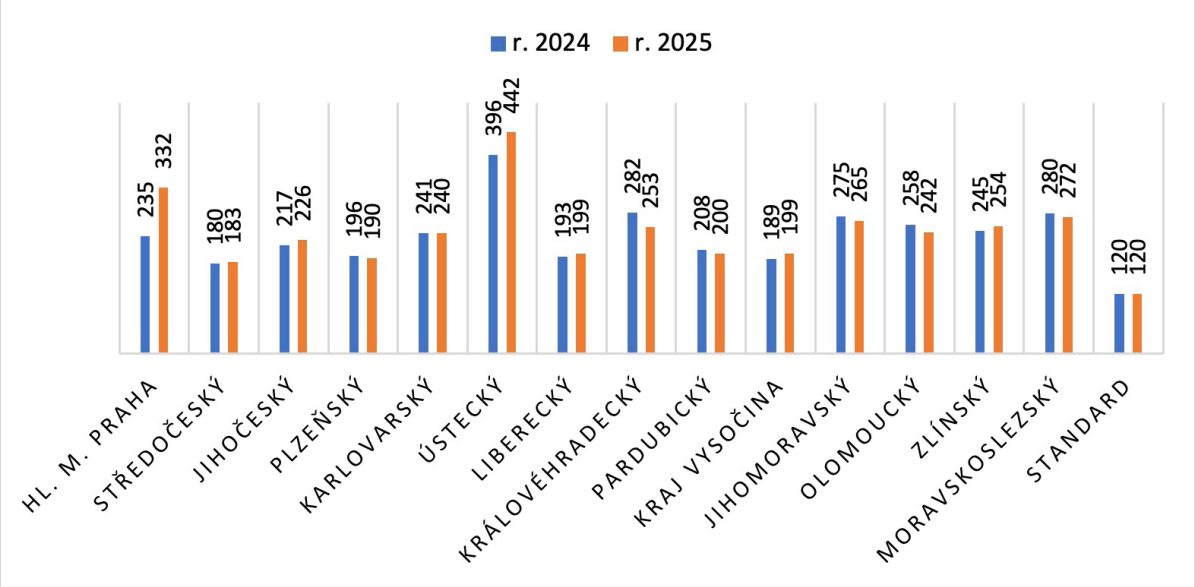
Budování výměnného fondu r. 2024/2025

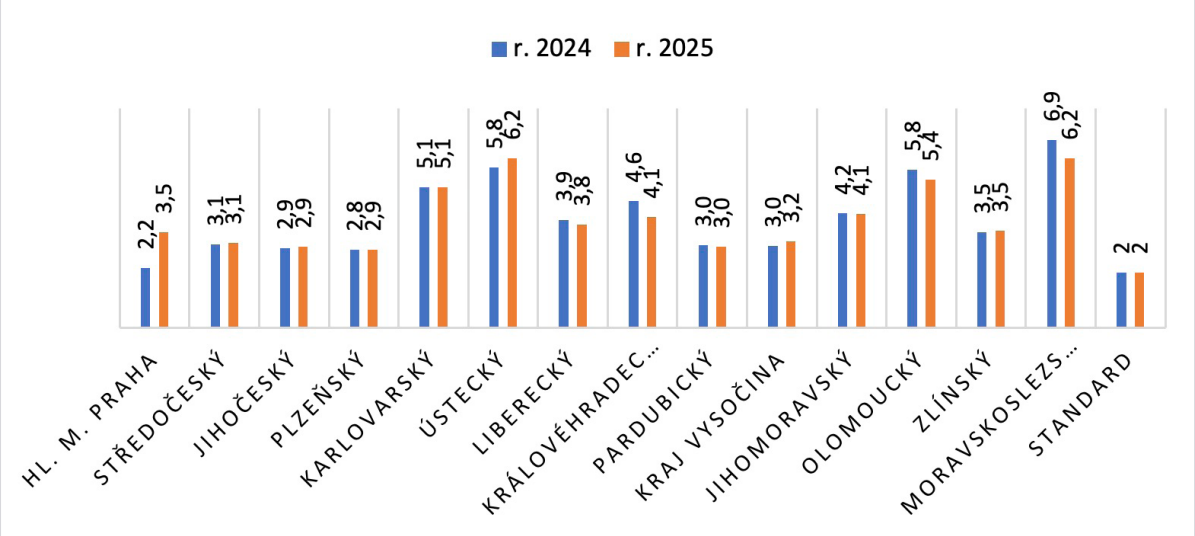
Počet obcí, které přispívají na nákup VF r. 2024/2025

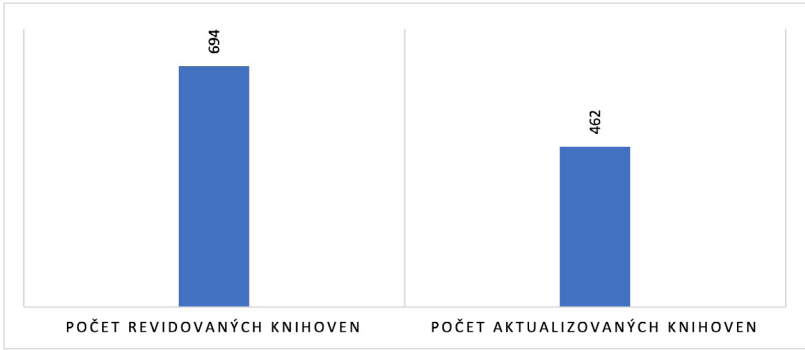
Počet půjčených k. j./1 obslužená knihovna r. 2024/2025

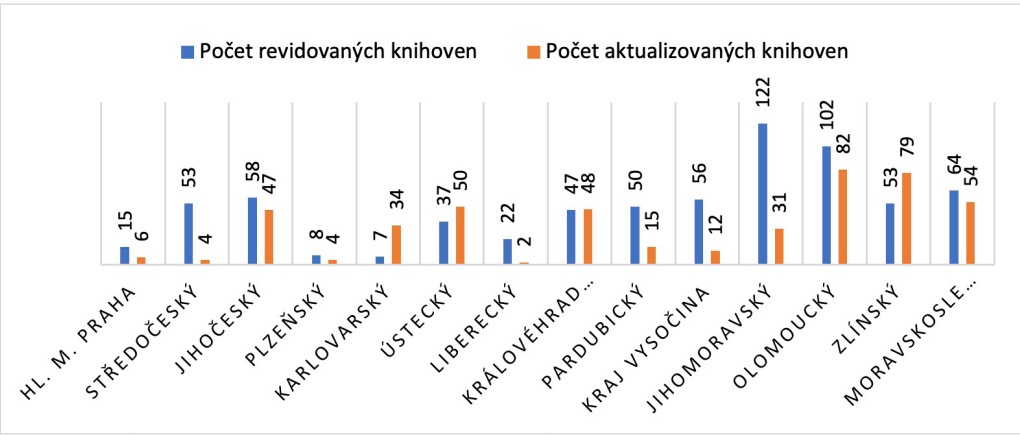
Průměrný počet souborů/obsloř. knihovna r. 2024/2025

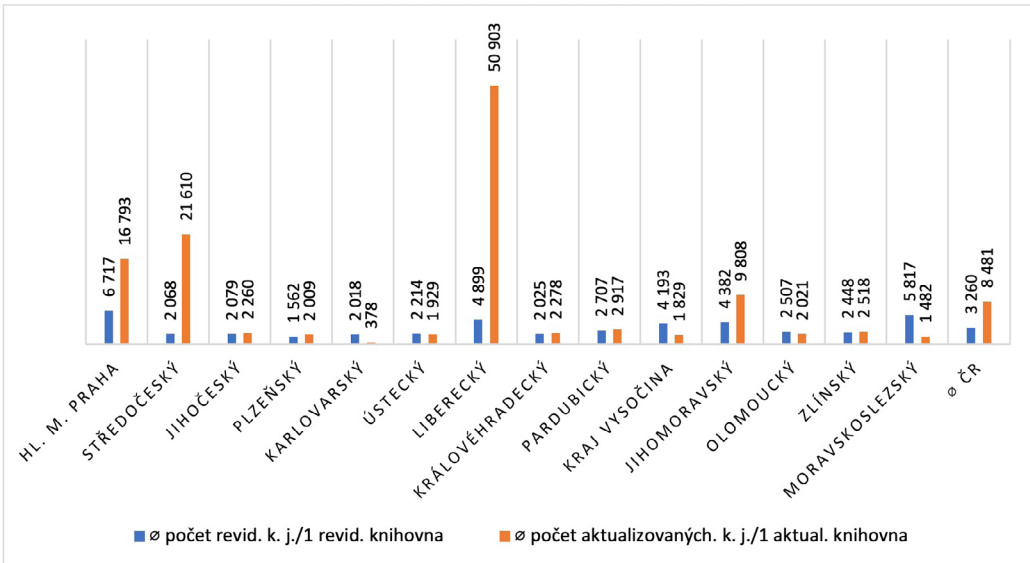
Pomoc při revizi a aktualizaci r. 2025

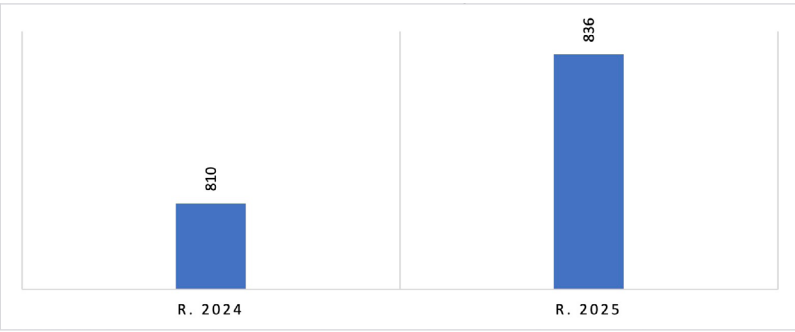
Pomoc při revizi a aktualizaci v krajích v r. 2025

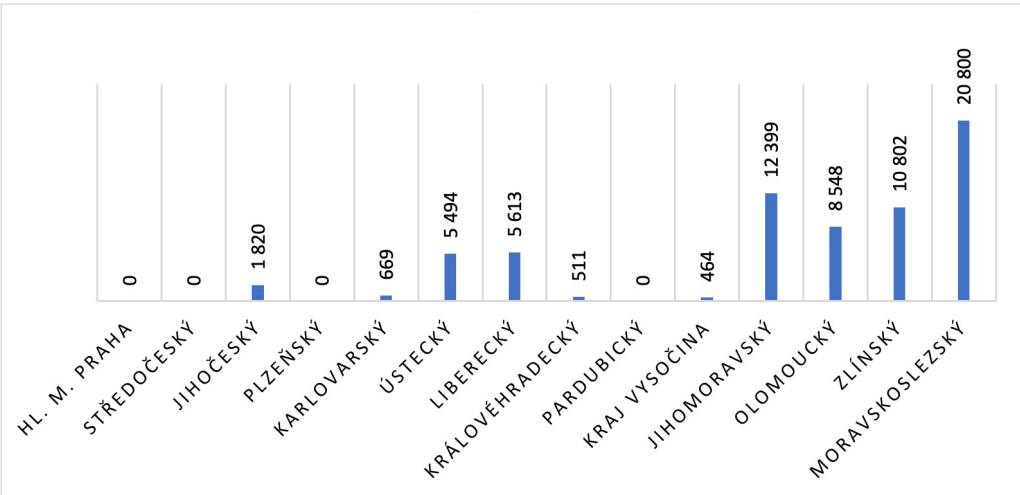
Revize a aktualizace r. 2025

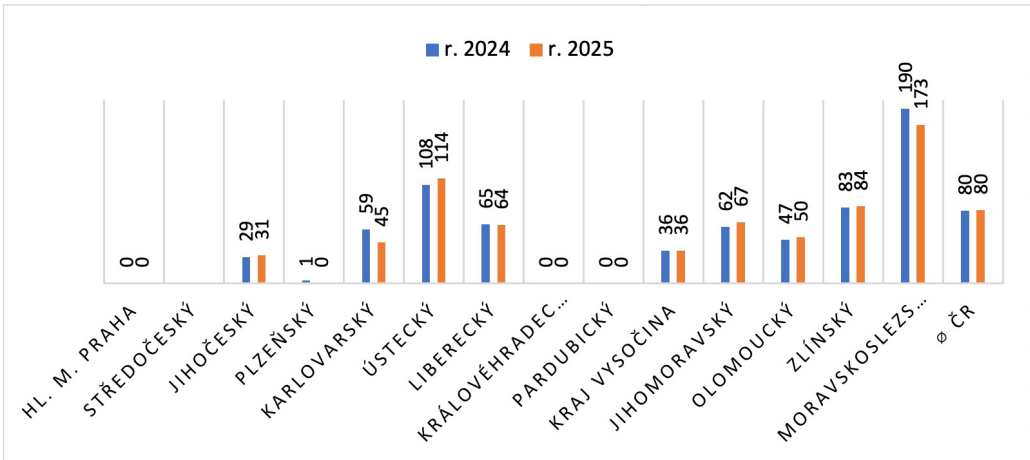
Nákup KF z prostředků obcí do vlastních KF r. 2024/2025 (počet obslužených knihoven)

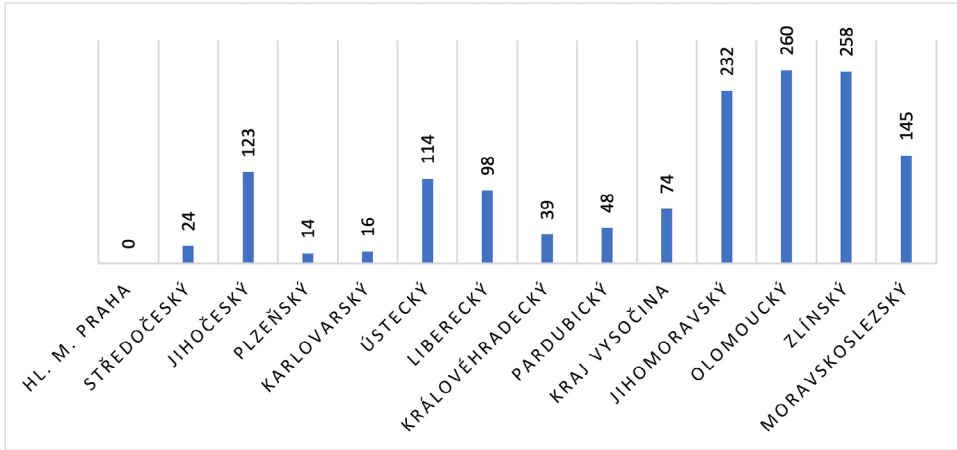
Počet koupených k. j. z prostředků obcí v krajích r. 2025

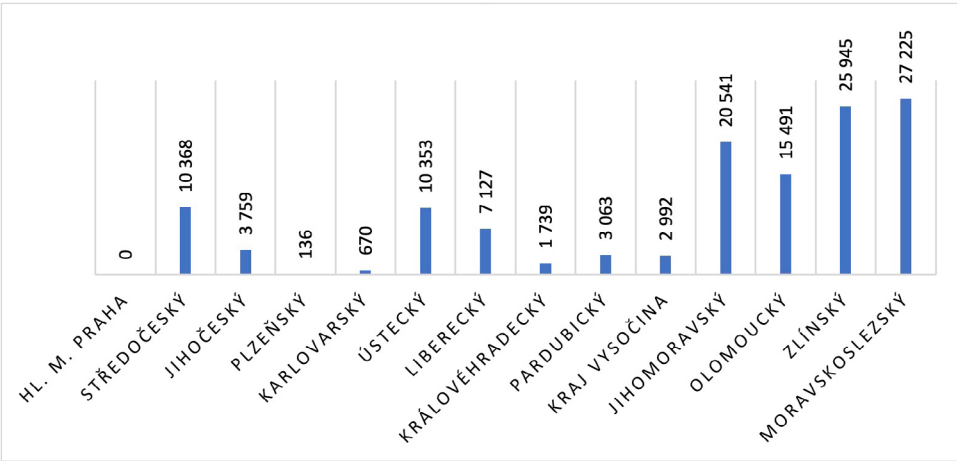
Průměrný počet koupených k. j./1 obsluž. knihovna – r. 2024/2025

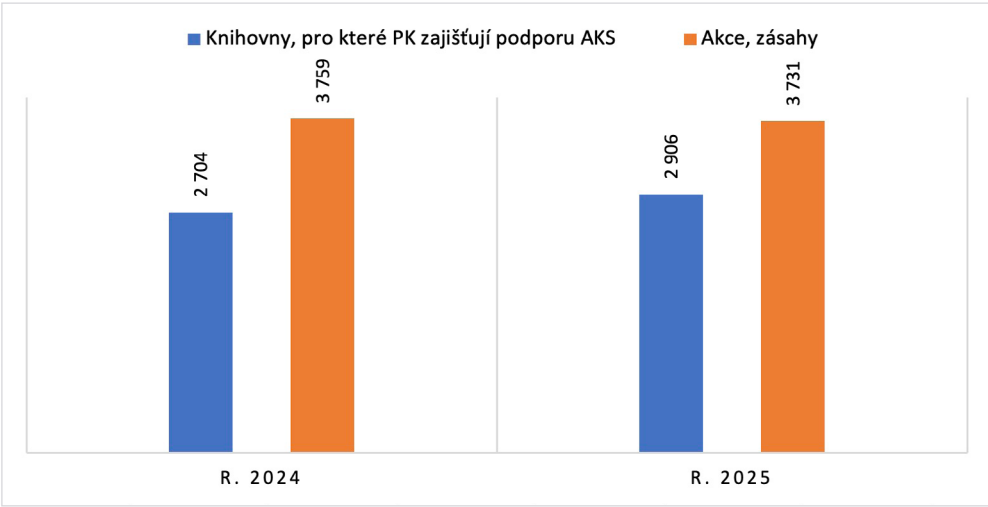
Zpracování KF obcí – počet obslužených knihoven r. 2025

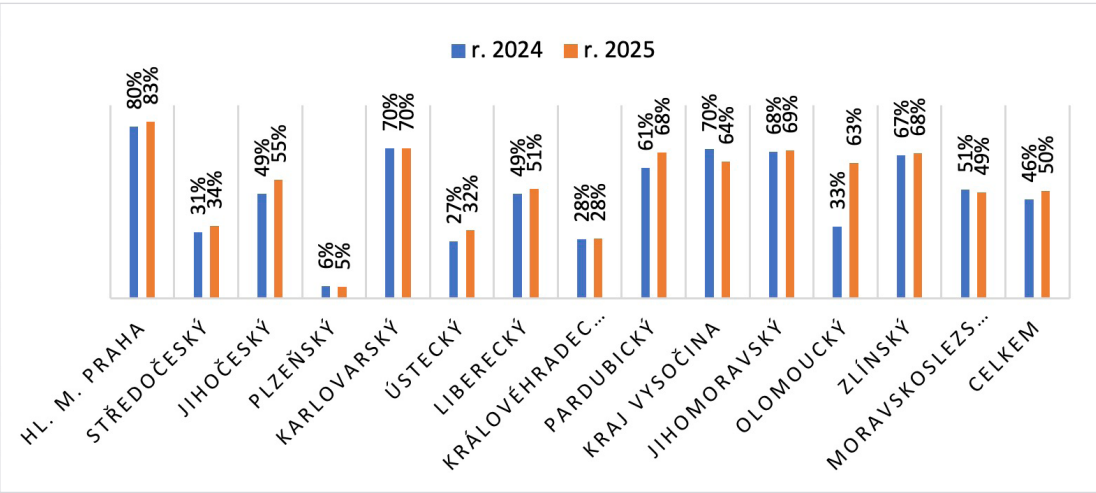
Zpracování KF obcí – Počet zpracovaných k. j. r. 2025

Servis AKS r. 2024/2025

Servis AKS – % knihoven, které službu využívají r. 2024/2025

9 Seznam zkratek

AKS	Automatizovaný knihovní systém
IPK	Informace pro knihovny
KF	Knihovní fond
KI	Knihovnický institut (Národní knihovna České republiky)
k. j.	knihovní jednotka
MK ČR	Ministerstvo kultury České republiky
RAKS	Regionální automatizovaný knihovní systém
RF	Regionální funkce
SDRUK ČR	Sdružení knihoven České republiky
SKIP ČR	Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky
VF	Výměnný fond
VKIS	Veřejné knihovnické a informační služby

Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí
krajských knihoven na území ČR za rok 2025

Na základě ročních zpráv o výkonu regionálních funkcí v roce 2025 v jednotlivých krajích ČR, poskytnutých krajskými knihovnami, zpracovala Lucie Macháčková
Grafická úprava a sazba: Oddělení nakladatelství a výstavnictví NK ČR
Vydala Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut

Praha 2026

ISBN 978-80-7050-842-8 (online; pdf)

